

Komorní listy

časopis soudních exekutorů

2/2011

III. ročník

vydává
Exekutorská komora
České republiky

Exekutorské zástavní právo

Dohledová agenda

Oceňovací a znalecká kancelář s.r.o.

ZNALECKÝ ÚSTAV

Zpracování znaleckých posudků
pro potřeby exekučních řízení

Erudovaný znalecký ústav je připraven pro Vás zpracovat znalecké posudky z oboru ekonomika s rozsahem znaleckého oprávnění pro ceny a odhady nemovitostí, movitého majetku, finančního majetku a podniků. V uplynulém období zpracoval náš tým pracovníků pro Vás v exekučních řízeních téměř 3000 znaleckých posudků převážně nemovitého majetku na území celé České republiky.

- ustanovte Nás k ocenění majetku
- kontaktujeme povinné a provedeme místní šetření
- do 30 dnů zpracujeme znalecký posudek
- znalecký posudek Vám předáme v listinné i elektronické podobě

Působnost po celé ČR

Pro bližší informace volejte!

 posudek.com

Není očekávání jako očekávání...

„Stěžovatelka včas (což soudní exekutor nezpochybňuje) uplatnila nárok na náhradu hotových výdajů, přičemž je nepochybné, že v souvislosti s poskytnutím součinnosti soudnímu exekutorovi stěžovatelka věcné náklady (hotové výdaje) vynaložila. ...jí tedy vzniklo legitimní očekávání, že její zákonem dané majetkové právo garan-

tované čl. 1 Protokolu (pozn. aut. Dodatkový protokol k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod) bude uspokojeno.“

„Exekutor má z úspěšného provedení exekuce zisk (odměnu), ale současně nese i riziko spočívající v tom, že majetek povinného nebude dostačovat k uspokojení oprávněného, ale i nákladů exekuce, přičemž toto riziko nelze bezdůvodně přenášet na osobu oprávněnou. Podle Ústavního soudu samotná skutečnost, že v konečném důsledku může nastat stav, kdy nebudou uspokojeny všechny nároky exekutora, není protiústavní. Toto riziko, které exekutor nese, je odůvodněno a do značné míry kompenzováno jeho v podstatě monopolním postavením při provádění exekucí.“

Zdá se Vám, že výše uvedené věty musely vyslovit dva různé subjekty? Opak je pravdou. Oba citáty jsou dílem Ústavního soudu České republiky, který sám v jednom ze svých posledních (a výše citovaném) rozhodnutí konstatoval, že „...nyní projednávaný případ opětovně ilustruje nekonceptnost systému dovolacího řízení, když Ústavní soud je nucen implicitně provádět v nezbytných případech korekci právních názorů a zejména sjednocování judikatury v předmětných otázkách, které však přísluší Nejvyššímu soudu.“

Že ke sjednocení judikatury a korekci právního názoru nižších soudů došlo je zcela nesporné, o obsahu tohoto právního názoru by však bylo vhodné diskutovat. Témata k diskusím se přímo nabízí; např. jaký je rozdíl mezi legitimním očekáváním uspokojení majetkového práva banky a soudního exekutora, když jejich majetkové právo úzce souvisí s uloženou zákonnou povinností, nebo jaký je rozdíl mezi ziskem a odměnou, či co je to monopol.

Domnívám se, že definice či vysvětlení obsahu pojmu „legitimního očekávání“, jak ji uvedl ve svém rozhodnutí i Ústavní soud (náleží II. ÚS 543/11, bod 18.), závěrům, které tento soud v minulosti činil, až tak jednoznačně nesvědčí.

Také tvrzení, že exekutoři mají v systému volné soutěže (exekutor přeci vystupuje při své činnosti v postavení podnikatele) monopol při provádění exekucí, mi připadá stejné, jako tvrzení, že banky mají monopol při poskytování bankovních služeb. Nemůže potom nastat stav, že nebudou uspokojeny všechny nároky banky, když toto riziko je odůvodněno a do značné míry kompenzováno jejím v podstatě monopolním postavením při poskytování bankovních služeb...?

No a na rozdíl mezi ziskem a odměnou (tržbou, příjmem) se zeptejte např. svého pekaře.

Pavel Tintěra, člen redakce

JUDr. Tomáš Lichovník

Směrování prvostupňového soudnictví

v občanskoprávních věcech 2

fórum

JUDr. Stanislava Kolesárová

Zrušení duality 4

JUDr. Vlastimil Porostlý

Legislativa po „velké novele“ 6

články

prof. JUDr. Josef Fiala, CSc.

Hmotněprávní a procesněprávní aspekty

soudcovského zástavního práva a exekutorského zástavního práva v českém a ve slovenském právním řádu 8

Mgr. Jan Zdražilík

Exekutorské zástavní právo

a jeho výmaz u evidence katastru nemovitostí 14

JUDr. Marek Števček, PhD.

Hic sunt leonés

alebo exekučné spory verzus historická pamäť práva 18

JUDr. Ingrid Švecová

K úhradě věcných nákladů banky 23

dohledová agenda

Mgr. Antonín Toman

Když se dohled bere vážně

aneb jak je důležité mít předsedy soudů 26

Spisová kontrola exekučního soudu 27

David Hozman

Zpráva o činnosti oddělení státního dohledu 29

zprávy z Komory

Mgr. Petr Moucha a Jan Eftimov

Ohlasy na seminář o správném nakládání

s elektronickým dokumenty 31

Mgr. Petr Ustohal

Konference Datové schránky – rok druhý 33

judikatura

Přehled rozhodnutí v exekučních věcech 35

Autor fotografie na titulní straně: JaHo

Směřování prvostupňového soudnictví v občanskoprávních věcech

JUDr. Tomáš Lichovník,
prezident Soudcovské unie České republiky

Kam kráčí naše soudnictví? Kam kráčíme my, soudci? A kam s námi kráčí naši účastníci? K větší právní jistotě? K lepší a rychlejší vymahatelnosti práva? Či snad přímo k pozvednutí právního vědomí občanů? Nic z toho! Bohužel. Nejsem žádný škarohlíd a netvrdím, že lépe už bylo. Přesto mne stav, v němž se dnes nachází naše nalézací soudy, naplňuje jistou skepsí. Každý rok jsou naše soudy výkonnější. Vyřídí více věcí v kratším čase. Nejsem si ale jist, že to je úloha soudů. Vyřizovat věci. Podle Ústavy jsou soudy povolány zejména k tomu, aby poskytovaly ochranu právům. To rozhodně není totéž co vyřizovat věci. Kdy došlo k té změně? Kdy se soudy začaly měnit na továrny na exekuční tituly? Podle mne tehdy, když jsme si začali hrát na elektronizaci justice.

Rozhodně nejsem nepřítelem informačních technologií a jejich využívání v justici. Kompletní počítačovou síť jsme na našem soudě zaváděli již v roce 1997, tedy mezi prvními. Ale tehdy nám ještě tyto technologie sloužily. Obrat nastal někdy v roce 2006, kdy na soudy začaly docházet první hromadné žaloby. Česká televize žalovala své dlužníky po tisících a žaloby podávala hromadně na CD. My jsem tyto žaloby hromadně přijímali, ale rozhodně jsme je nemohli hromadně rozhodovat. Ačkoli přišly na soud najednou desítky či spíše stovky žalob, soudce musel ke každé jednotlivé žalobě přistupovat individuálně a nebylo-li možné skončit spor platebním rozkazem, následovalo ústní jednání s dokazováním, korunované rozsudkem.

To byly první náznaky nevyváženosti mezi možnostmi žalobců a soudů. Byla to jen predehra k tragédii s názvem „elektronické“ platební rozkazy. Slovo elektronické prosím vždy do uvozovek. Elektronická povaha těchto platebních rozkazů se totiž projevuje jedině a pouze v tom, že žaloby jsou podávány elektronickou cestou na velmi nedokonalém elektronickém formuláři. Tím veškerá elektronizace končí. Takový návrh totiž přijde na podatelnu, kde se i s připojenými listinnými důkazy vytiskne, a dále se s ním nakládá stejně jako se žalobou, která přišla nadržaná rukou na kusu papíru. A nepoučený žalovný se podiví, proč se to papírové rozhodnutí, které mu přinesla pošťačka, jmenuje „elektronický“ platební rozkaz.

Ministerstvo spravedlnosti ve snaze motivovat účastníky k většímu využívání „elektronických“ platebních rozkazů prosadilo pro tyto žaloby jen poloviční soudní poplatek. Jakoby nestačilo, že ten, kdo této formy žaloby využije, nemusí nic tisknout, nic kopírovat, nic balit do obálek a nemusí platit žádné poštovné. Jakoby nestačilo, že to za něj vše udělá stát, rozuměj soud. Stát na sebe vzal břímě spočívající v pracnosti a nemalých finančních nákladech. Břímě, na které nebyl nijak připraven a na které nezareagoval dodnes. Této příležitosti se ve velkém chopilo nejprve jen několik málo advokátních kanceláří. V roce 2009 tak tvořily návrhy na vydání „elektronického“ platebního rozkazu jen menší část sporné agendy soudů. V roce 2010 však již převážily nad klasickými žalobami. Alespoň podle mých průzkumů. Většinu žalob tak dnes na své náklady tiskne i s přílohami stát a chce za to jen poloviční soudní poplatek. Ztráty odhaduji na stovky milionů korun. Ale to je to menší zlo.

Daleko větší zlo způsobila mimořádná snadnost a levnost podávání žalob ve velkém. Po tisících začaly soudům docházet žaloby na desítky a stovky korun. Žalob, které by jinak byly zcela nerentabilní. Nyní se podávání naprosto nicotných žalob vyplatí. Vyplatí se zažalovat i promlčené pohledávky. Vyplatí se žalovat naprosto nesmyslné smluvní pokuty. Náklady nestojí za řeč a přiznávané odměny právního zastoupení jsou zcela stejné jako u klasického soudního sporu. Představují zhruba dvacetinásobek zaplaceného soudního poplatku. Případná prohra několika málo sporů je již zahrnuta v podnikatelském plánu. Proto jsou dnes soudy zaplaveny žalobami na zaplacení desítek, stovek a v lepším případě tisíců korun. Předmět sporu není důležitý. Důležité jsou náklady řízení. A tady dochází ke změně role soudů. Už to nejsou orgány státu poskytující ochranu právům, ale orgány státu generující zisk. Pro advokáty bylo poskytování právních služeb vždy prostředkem k dosažení zisku. To je zcela přirozené a správné. Dnes se ale prostředkem k dosažení zisku stává samotný soudní proces. Podnikáním není poskytování právních služeb advokáty, ale proměna pohledávek v exekuční tituly, kde nejdůležitější je přiznaná náhrada nákladů řízení.

Právo přestává být rámcem pro podnikání. Stává se samo předmětem podnikání. Aby bylo jasno, nemám to za zlé ani advokátům, ani jejich klientům, kteří pohledávky skupují a ve velkém uplatňují. To je naprosto racionální chování, které odpovídá zákonům trhu. Mám to za zlé státu, který takové podnikání umožňuje. Dochází k vyprazdňování práva na soudní ochranu. Nahrazuje jej právo na náhradu nákladů řízení.

A jak se s touto situací vyrovnávají soudy? Statisticky dobře. Ale... Přes nárůst sporné agendy o desítky procent, přes výrazné zvýšení pracnosti v souvislosti s „elektronizací“ platebních rozkazů, přes zavedení datových schránek, které změnilo soudy ve skenovací a kopírovací centra, stát nezareagoval nijak. Respektive zareagoval snížením mzdových nákladů o 10%. Za situace, kdy velké advokátní kanceláře zaměstnávají i desítky zaměstnanců (nikoli advokátů, nikoli právníků), kteří jen a jen píší a podávají návrhy na „elektronické“ platební rozkazy, soudy snižují počty zaměstnanců a těm, kteří zůstávají, snižují platy. Hlavní tíhu „elektronizace“ justice tak nese odborný aparát soudů.

U soudců však nejsou dopady o nic růzovější. Soudci nalézacích soudů, kteří si o asistentech mohou nechat jen zdát, jsou postaveni před nelehkou volbu. Věnovat se poctivě každému jednotlivému sporu, poctivě počítat všechny splátky úvěru, zkoumat zákonnost požadovaných úroků z prodlení a důsledně je přepočítávat? Nebo vycházet z toho, že když se žalovaný nebrání, pak je vše v pořádku a žalobě lze vyhovět? Musí volit mezi hrozbou trvalého nárůstu neskončených věcí v jejich senátech a mezi, mírně řečeno, nižšími nároky na kvalitu svého rozhodování. Nižšími nároky na ochranu práv. Nižšími nároky na plnění své ústavní funkce.

Možná se na mne někteří kolegové budou zlobit, že veřejně znevažuji úroveň soudního rozhodování. Že zpochybňuji morální vlastnosti soudců. Ale o těchto věcech je nutno mluvit veřejně. Jinak se nic nezmění. Alespoň ne k lepšímu. Soudci jsou lidé jako všichni ostatní. Proto by neměli být vystavováni takovým volbám. Nejsou to oni, nebo spíše jen oni, kdo v takové zkoušce může prohrát. Prohrávají občané, prohrává spravedlivý proces a prohrává důvěra ve spravedlnost.

Príspevek bol prednesen na odbornom kongrese Právni prostor 2011 konanom ve dne 27.–28. dubna 2011 v Seči-Ústupy.

zdroj: ATLAS consulting spol. s r.o.

Zrušenie duality

JUDr. Stanislava Kolesárová,
členka Prezídia Slovenskej komory exekútorov

Zákon č. 233 o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti bol v roku 1995 prijímaný s cieľom preklenúť absenciu skúseností z aplikácie obdobného zákona a snaha využiť poznatky z doterajšieho súdneho výkonu rozhodnutia pri rešpektovaní špecifik Exekučného poriadku. Predpokladalo sa, že zákon bude právnym nástrojom realizácie núteného výkonu rozhodnutia v reálnom čase. Už v čase jeho prijímania sa uvažovalo, že dvojkoľajný výkon rozhodnutia bude dočasný a v budúcnosti bude realizovaný len cestou súdnej exekúcie. Pre úplnosť uvádzam, že pohľadávky sa rovnako ako aj v Českej republike, vymáhali „viackolajne“, pretože osobitne sa vymáhajú pohľadávky daňové, colné a podľa Správneho poriadku.

Postupný vývoj dostatočne preukázal, že vymožitelnosť pohľadávok cestou súdnej exekúcie mnohonásobne prevýšila vymožitelnosť cestou súdneho výkonu rozhodnutia.

Dňa 24.6.2005 bol prijatý zákon č. 341/2005 Z.z., ktorý novelizoval Občiansky súdny poriadok a v jeho šiestej časti zrušil duálny spôsob výkonu rozhodnutí, okrem dvoch výnimiek.

Čo sa týka procesu prijímania zákona a pripomienkového konania, chcem podotknúť, že mnohé subjekty boli proti zrušeniu dualizmu. Napr. prekvapujúco aj Advokátska komora, ktorá prezentovala v pripomienkovom konaní názor, že zrušenie voľby je kontraproduktívne a u exekútorov vidia priefahy v konaní. Na dobré sa rýchlo zvykne a tak sa zabúdalo, ako vlastne súdny výkon rozhodnutia fungoval, aká percentuálna vymožitelnosť v skutočnosti bola a ako dlho trvala realizácia.

Napriek rôznorodosti názorov Ministerstvo spravodlivosti SR uznávalo, že vymáhanie plnenia uloženého vykonateľným rozhodnutím je prostredníctvom exekútorov flexibilnejšie a rýchlejšie. Okrem toho súdny výkon rozhodnutia neúmerne zaťažoval súdy a samotný výkon neriešilo zámer realizovať súdne alebo iné rozhodnutie tak rýchlo a efektívne, aby práva subjektu, ktoré mu boli priznané, boli aj realizované.

Vyššie uvedená novela Občianskeho súdneho poriadku v ust. § 372m určila, že v konaniach o výkon rozhodnutia začatých do 31. augusta 2005 **musí oprávnený podať do šiestich mesiacov od účinnosti tohto zákona návrh na vykonanie exekúcie** podľa

Exekučného poriadku a zároveň v tejto lehote **oznamiť podanie návrhu na vykonanie exekúcie súdu, ktorý viedol výkon rozhodnutia**. Ak oprávnený oznámi súdu, že podal návrh na vykonanie exekúcie podľa Exekučného poriadku, súd postúpi vec zvolenému exekútorovi spolu s písomným poverením na vykonanie exekúcie. Účinky pôvodného návrhu na výkon rozhodnutia, ako aj procesné úkony súdu, z ktorých vyplývajú obmedzenia pre účastníkov konania, zostávajú zachované. Právoplatné uznesenie súdu o nariadení výkonu rozhodnutia má účinky právoplatného upovedomenia o začatí exekúcie podľa osobitného predpisu.

Ak **oprávnený neoznami súdu**, že podal návrh na vykonanie exekúcie podľa osobitného zákona, **súd konanie o výkon rozhodnutia zastaví**. Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok. Súd neprizná oprávnenému v tomto prípade právo na náhradu trov konania. Ak súd postúpi vec podľa § 372m ods. 2 OSP exekútorovi, nemôže zastaviť exekúciu z dôvodu nezloženia preddavku na odmenu exekútora a na náhradu jeho hotových výdavkov. V konaní o výkon rozhodnutia má oprávnený právo aj na trovy, ktorými bol zaťažený pri súdnom výkone rozhodnutia.

Okamžite po prijatí novely Občianskeho súdneho poriadku bola spustená masívna poučovacia kampaň nielen súdov, ale aj cez všetky médiá, takže informovanosť občanov bola rozsiahla a podľa môjho názoru primeraná. Domnievam sa, že len výnimočne došlo k zastaveniu konania z dôvodu, že oprávnený nepožiadaval o výkon exekúcie.

Upustením od dualizmu získal štát na súdoch väčší priestor na výkon súdnictva v iných druhoch súdnej agendy. A ušetril. Na všetkých hotových výdavkoch počnúc od poštovného, všetok kancelársky materiál (len na okraj – celkové poštovné činí cca 70 - 80% hotových výdavkov súdu) až po náhrady cestovného, znalečné a samozrejme mzdy zamestnancov.

Ak mám zhodnotiť nápad spisov, ktorý prijatím zákona č. 341/2005 Z.z. prešiel zo súdov, dnes je zjavné, že súdnym výkonom rozhodnutia sa vymáhali predovšetkým tie konania, kde boli účastníci oslobodení od platenia súdnych poplatkov v zmysle ust. § 4 z. č. 71/1992 Z.z. o súdnych poplatkoch.

Mám za to, že vyriešenie otázky úhrad poplatkov v exekučnom konaní, resp. oslobodenie od platenia preddavkov v exekučnom konaní novelou Exekučného poriadku bolo poslednou prekážkou, ktorá by teoreticky bránila prechodu súdneho výkonu rozhodnutia súdnych exekútorov. Zákonodarca túto otázku vyriešil v ust. § 31 Exekučného poriadku, podľa ktorého sa ustanovenie o povinnosti zložiť preddavok nepoužije, **ak je oprávnený oslobodený od platenia súdnych poplatkov podľa osobitného predpisu. (z. č. 71/1992Zb.).** Treba dodať, že ide o pomerne veľké množstvo konaní; nielen o výživné, ktoré sa príkladmo uvádza. Ide napr. o všetky verejnoprávne pohľadávky, t.j. vymáhanie poisťného Sociálnej poisťovne, zdravotné poisťovne, ale aj dopravné pokuty, resp. všetky druhy pokút podľa Správneho poriadku, atď. Druhou stranou mince je, že široký rozsah ustanovenia § 4, ktorý určuje prípady osobného a vecného oslobodenia podľa „poplatkového zákona“ znamená, že vymáhanie týchto pohľadávok preddavkuje súdny exekútor.

Ak som uviedla medzi pohľadávkami, ktoré nemožno pre neuhradenie preddavku zastaviť, pohľadávky na výživnom, je potrebné doplniť, že vymáhanie týchto pohľadávok požíva viaceré uprednostnenia. Po prijatí novely č. 341/2005 Z.z. sa osobitne doriešil vzťah k úhrade trov exekúcie. Podľa znenia účinného do 30.11.2006 bol platiteľom preddavku na vymożenie pohľadávky na výživné štát. Od 1.12.2006 sa ust. § 197 ods. 3 Exekučného poriadku spresnilo a to tak, že platiteľom preddavku na vymożenie uvedenej pohľadávky je súd. To znamená, že exekútor spolu so žiadosťou o udelenie poverenia na vykonanie exekúcie požiadava o zaplatenie preddavku a súd mu v zmysle vyhlášky č. 288/1995 Z.z. o odmeňovaní súdnych exekútorov, patričný preddavok uhradí. V prípade vymożenia pohľadávky, exekútor preddavok vráti; v prípade nevymožitelnej pohľadávky znáša – v zmysle ust. § 203 ods. 2 EP – trovy exekúcie súd; súd nemá právo na náhradu trov exekúcie, ktoré platil. Zároveň – pohľadávky na výživné sa vymáhajú prednostne pred všetkými ostatnými pohľadávkami.

Ako som uviedla – ostali 2 výnimky, keď v rámci súdneho výkonu rozhodnutia ostal zabezpečený výkon

- 1/ **zabezpečenie výchovy maloletých detí cestou súdu** nesporne patrí pod gesciu súdu,
- 2/ **vymáhanie súdnych pohľadávok** (súdne poplatky, trovy trestného konania, pokuty, svedočné, znalečné a iné náklady súdneho konania).

Orgánom na vymáhanie súdnych pohľadávok pre celé územie SR je Krajský súd v Bratislave, konkrétne jeho oddelenie Justičná pokladnica, ako výkonný orgán Krajského súdu v Bratislave. Justičná pokladnica pôsobí ako vecne a miestne príslušný súd, ktorý vymáha neuhradené súdne pohľadávky zákonom stanoveným postupom.

Justičná pokladnica môže sama vymáhať súdnu pohľadávku, avšak len dvoma spôsobmi - zrážky zo mzdy a prikázanie pohľadávky, pričom určí spôsob výkonu rozhodnutia.

Podľa zákona však môže Justičná pokladnica poveriť aj súdneho exekútora, aby vykonal exekúciu na vymożenie súdnej pohľadávky, a to

- predajom hnutelných vecí,
- predajom cenných papierov,
- predajom nehnuteľnosti,
- predajom obchodného podielu a
- predajom podniku.

Exekučné konanie je špecifické konanie, ktoré začína na návrh § 36 ods. 1 EP. Poverenie súdneho exekútora Justičnou pokladnicou je výnimkou z tejto zásady. Ak Justičná pokladnica poverila exekútora vykonaním exekúcie podľa z. č. 65/2001 Z.z. o správe vymáhaní súdnych pohľadávok, exekútor začína exekučné konanie ex offo doručením poverenia zo strany Justičnej pokladnice. Na výkon rozhodnutia, ktorým bolo uložené plnenie podľa § 2a zákona sa teda nevzťahujú ustanovenia EP o náležitostiach návrhu na vykonanie exekúcie, ani povinnosť zložiť preddavok na odmenu exekútora.

Zrušenie dvojkoľajnosti bol evidentne prezieravý počin smerom k zvýšeniu vymožitelnosti práva. Vzhľadom na stále rastúci počet súdnych exekútorov, ktorých bolo vymenovaných k dnešnému dňu 297, čo je o dvojnásobok počtu exekútorových úradov v ČR, to znamenalo nesporne nárast práce. Na druhej strane ostala nevyriešená otázka financovania súdneho systému zo strany exekútorov, ktorá má podľa môjho názoru charakter nútenej práce.

V budúcnosti sa v SR pripravuje zjednotený výber daní, cla a poisťného v rámci reformy daňovej a colnej správy pod názvom UNITAS. Celý výber uvedených poplatkov sa bude realizovať z jedného miesta a zároveň sa predpokladá centralizované vymáhanie týchto pohľadávok. Predimenzovaný počet exekútorových úradov, dostatočné kapacity zamestnancov na úradoch, technické vybavenie, ale aj plánované šetrenie v štátnej správe – to všetko sú fakty v prospech súdnych exekútorov, ktorí majú všetky predpoklady tieto pohľadávky vymáhať.

Takýto postup by predpokladal primerane upraviť kompetencie novelou Exekučného poriadku, čo by bola iste vítaná zmena v porovnaní s niektorými účelovými novelami Exekučného poriadku. Počas uplynulého roka boli prijaté dve novely zákona, pričom niektoré ustanovenia boli natoľko rozporuplné, že bol potrebný výklad, „čo sa myslelo.“

Tretia novela Exekučného poriadku, ktorá prešla rokováním pléna NR SR a je v konaní na podpis prezidenta republiky má byť vydaná v súvislosti s novelou zákona o štátnej pomoci č. 231/1999 Z.z. v znení neskorších zákonov. V súčasnosti je známy len návrh zákona.

V legislatívnom pláne práce vlády SR je na december 2011 plánovaná o. i. aj rozsiahla novela Exekučného poriadku. V máji t. r. bude vytvorená spoločná pracovná skupina zástupcov ministerstva spravodlivosti a komory, ktorá pripraví podklady na rokovanie vlády a následné rokovanie NR SR. Chceme veriť, že ministerstvo spravodlivosti dopraje sluchu našim argumentom, aby sa Exekučný poriadok nestal zákonom proti vymožitelnosti práva.

Legislativa po „velké novele“

JUDr. Vlastimil Porostlý,
soudní exekutor Exekutorského úřadu Ostrava

Koncem února tohoto roku se konalo v Třešti Diskusní fórum 2011, které se dotklo bezprostředně našich palčivých problémů a otázek, za účasti řady více či méně zainteresovaných osob a funkcionářů.

Problémy, které nastínil ve svém úvodníku p. Mgr. Martin Hampl, právník EK, vnímám výrazně i jako své, jen jsem si dovolil jim dopsat konec, jako onu příslovecnou trošku do mlýna...

Byl jsem rád, že se diskusního fóra zúčastnili zástupci Slovenské komory exekutorů, která jak všichni víme, vznikla podstatně dříve než naše a tudíž má větší zkušenosti s problémy a jejich důsledky atd. Zánik exekutorského úřadu formou dobrovolného **nástupnictví** anebo vynuceného, řešeno náhradníkem, mají v celku perfektně rešeržované z hlediska možných negativismů, a jako výraznou personu vnímám jejich daňového experta, JUDr. Ing. Karola Mihalyho, viceprezidenta SKE, bývalého ředitele FÚ Košice. Příslušná fakta precizně a dlouze nám v Třešti vysvětloval, ke škodě věci však máme odlišnou exekuční legislativu.

Ve shodě obou Komor však byla potvrzena totožná systematika řešení z pohledu:

- a) právních,
- b) účetních,
- c) daňových,

kterými se trošku chaoticky zkouším prokopat.

Již výše zmíněné téma nástupnictví otevřel svým příspěvkem člen prezidia naší komory, JUDr. Arnošt Hofman. Jeho příspěvek se mi líbil, ale byl bohužel chápan (jinými) příliš úzkoprsě a problém nástupnictví tak zúžen jen na nástupnictví pokrevní. Takto modifikovaný názor pak logicky ztratil hodně ze své opodstatně-

nosti, protože nástupnictví by se mělo vztahovat nejen na předávání úřadů potomkům či jiným příbuzným, ale i nejkvalitnějším zástupcům z hlediska jak profesního, tak i majetkového, včetně vyřešení subsidiárních problémů zaměstnanosti a efektivitu přechodu na nástupce. Je tedy zjevné, že pokrevní nástupnictví je jen nemnohou a máločetnou formou přechodu úřadu. S tím souvisí také současná koncepce výběrového řízení, kdy se opět odkazují na příspěvek JUDr. Hofmana z KL 4/2010 *Dědečku, ti nejsou naši...*, z jehož obsahem se nelze objektivně neztotožnit.

I našich dosavadních pár zkušeností dává za pravdu tomu, že rychlý nástup (jmenování) nového exekutora řeší řadu problémů, v konečném důsledku upevňuje pevnost a neodvratnost **výkonu práva**. Jen pro ilustraci doplňuji, že ještě letos jsem zaslechl, že před 9 lety odvolaný soudní exekutor JUDr. Ivan Reháček dodnes opatruje některé nechtěné exekuční spisy.

Taktéž z hlediska daňového je jedním z dominantních trendů dnešní politiky státu výběr daní. V tomto směru by výše naznačené nástupnictví exekutora bylo optimálním řešením pro daňovou politiku, protože nedovedu si dost dobře představit, jak v případě jakéhokoliv problému velkoexekutora p. Dr. Vrány (např. v souvislosti s § 15 EŘ) by probíhaly majetkové inventury statisíců jeho spisů. Oddělit pak privátní, úřední a další peníze dle současné legislativy pro daňové účely by s sebou přineslo neřešitelné problémy (časové a pracovních sil). A co faktické a administrativní řešení změny exekutora?

Když teda shrnu mojí dosavadní psací agilitu jako námět ke zkvalitnění exekutorské činnosti a nasměrování většího a pružnějšího výběru daní, vyplývají z ní dva závěry:

a) jednak zavedením nástupnictví (v širším slova smyslu) do naší legislativy, zřejmě změnou § 10 EŘ, a návazně

b) rozproštěním části exekučního nápadu plošně, jako **částečný územní princip**, což lze řešit organizačně, tj., že by tento princip kopírovaly pouze exekuce, dodávané nám orgány a organizacemi státu, měst a obcí – pojištěven – či organizací vykonávajících svou činnost na základě pověření státu, měst či obcí, kdy toto řešení by bylo možno provést **rychle**, jediným rozhodnutím vlády, navíc by zajišťovaly práci i pro menší místní exekuční úřady. Podotýkám, že podobný postoj jsem zaregistroval u p. Dr. Švecové, SE z Prahy, cit. „*Opatření, kterými by se od určitého budoucího data zavedlo více či méně rovnoměrné rozdělování „veřejných zakázek na vymáhání pohledávek veřejných zadavatelů“ (lze si představit působnost takového opatření na státní a veřejnoprávní instituce) mezi jednotlivé exekutory v soudním okrese, kraji či jinak, by mohla být určitou paušální legitimní veřejnou podporou směřující nejen k reparaci zvýšených nákladů exekutorů při zachování vysokých nároků na výkon exekuční činnosti a k zachování funkčnosti nejmenších exekutorských úřadů, ale i k potírání korupce ve veřejně sféře.*“

Jsem přesvědčen, že tento princip by přivítaly i orgány soudů, kdy vzájemná místní znalost, součinnost, operativnější a pružnější řešení běžných problémů, jakož i přímá návaznost na historický systém organizace soudů, by byly jen a jen ku prospěchu věci.

Zajisté by se takto navrženým jednoduchým opatřením vlády ponížila šíře korupčního prostředí vynucovaného proti exekutorům, ale hlavně by na tom vydělal náš **daňový systém** při výběru daní vyprodukovaných naší ekonomikou (exekutory) na území republiky. Takovýto výše uvedený částečný územní princip, ve spojení se zákazem (ochranou) těchto pohledávek před kupcím (opět jednoduchým opatřením vlády) by zřejmě výrazně ponížil zájem “offshore” společnosti o exekuční pohledávky, čili by tu zůstalo více peněz z exekucí pro daně.

Zcela určitě by se v tomto systému našel i způsob jak odbřemnit soudy od statisíců výkonů rozhodnutí (exekucí). A protože „víra tvá tě uzdraví“, i já věřím, že současná legislativní iniciativa k velké novele EŘ není poslední a k závěru letošního diskusního fóra, nelze nepřichválit výtečnou večerní zabijačku, která snad nemohla nikoho zklamat (vyjma smutného pohledu na vlastní BMI).

- elektronické dražby
- export na portaldrazeb.cz
- propagace a prezentace klasických dražeb
- profesionální služby
- výměna dat s webovými stránkami úřadu
- inzerování dražeb na realitních serverech

Statistiky portálu exdražby.cz

- 800 000 zobrazených stránek
- 1 400 zveřejněných dražeb
- 130 elektronických dražeb
- 122% rekordní navýšení, 93 příhozů

www.exdražby.cz

Hmotněprávní a procesněprávní aspekty soudcovského zástavního práva a exekutorského zástavního práva v českém a ve slovenském právním řádu

prof. JUDr. Josef Fiala, CSc.

Právnická fakulta Masarykovy univerzity*

Úvodem

Problematika dvou případů tzv. nuceného zástavního práva, tj. zástavního práva zřizovaného proti vůli zástavního dlužníka, a to soudcovského zástavního práva a exekutorského zástavního práva, spolu úzce souvisí. Tato souvislost je jednak obsahová, totožný je jejich účel a mají mezi sebou i vazby genetické. Právě s ohledem na časovou prioritu právní úpravy soudcovského zástavního práva je třeba nejprve provést analýzu tohoto institutu a na tomto základě lze objasnit i jednotlivé aspekty exekutorského zástavního práva.

A. Soudcovské zástavní právo

Soudcovské zástavní právo se do československého právního řádu vrátilo po téměř třicetileté odmlce. Stalo se tak zákonem č. 519/1991 Sb., kterým se s účinností od 1.1.1992 výrazně novelizoval občanský soudní řád a po 1.1.1993 se tak stalo paralelně součástí českého právního řádu a slovenského právního řádu. V bezprostředně předcházejícím období nebylo toto zástavní právo regulováno, což souviselo s tehdejší přezíravým náhledem zákonodárce na celý institut zástavního práva (srov. § 495 obč. zákoníku č. 40/1964 Sb. v původním znění).

Dlouholetá absence soudcovského zástavního práva vedla k některým pochybnostem ohledně jeho povahy a funkcí. A některé nesprávné představy o tomto zajišťovacím prostředku přetrvávají i v současnosti. Dlužno připomenout, že v českém občanském soudním řádu je tento institut obsažen i v současné době, slovenský občanský soudní řád ho, po rozsáhlých derogacích

části šesté v roce 2005 odstraňujících dvojkolejnost exekučního řízení, dnes již neupravuje.

I. Právní úprava v obč. soudním řádu z r. 1950

V podobě exekučního zástavního práva byl analyzovaný druh zástavního práva regulován v § 450 a násl. obč. soudního řádu č. 142/1950 Sb. Přitom podle § 449 odst. 1 bylo možno exekuci na nemovité věci vykonat zřízením exekučního zástavního práva nebo exekuční dražbou. Další ustanovení obsahovala odděleně podmínky pro zřízení exekučního zástavního práva na nemovitostech zapsaných ve veřejné knize (§ 450 – 451) a na nemovitostech nezapsaných ve veřejné knize (§ 452 – 457). Pro další úvahy je vhodné uvést dikci dvou ustanovení ohledně nemovitostí zapisovaných:

§ 450

(1) Na nemovité věci zapsané ve veřejné knize zřídí se pro vymahatelnou pohledávku exekuční zástavní právo povolením exekuce. Toto zástavní právo se zapisuje do veřejné knihy.

(2) Pro pohledávky, pro něž bylo zřízeno exekuční zástavní právo, lze vést exekuci dražbou přímo proti pozdějšímu nabyvateli nemovité věci, pokud je exekuce dražbou nemovité věci proti němu přípustná.

§ 451

(1) Exekuci lze povolit, jen je-li prokázáno, že nemovitá věc je ve vlastnictví dlužníka.

(2) Pro pořadí exekučního zástavního práva k nemovité věci

* Příspěvek byl přednesen na Mezinárodní odborné konferenci Slovenskej komory exekútorov konané den 31. března 2011 v Bratislavě, Slovenská republika (poznámka redakce).

zapsané ve veřejné knize je rozhodná doba, kdy k exekučnímu soudu došel návrh na zřízení exekučního zástavního práva. Došlo-li několik návrhů zároveň, mají zástavní práva stejné pořadí.

(3) Bylo-li pro vymáhanou pohledávku již dříve zřízeno smluvní zástavní právo, řídí se pořadí exekučního zástavního práva pořadím tohoto smluvního zástavního práva.

Následně se existence exekučního zástavního práva projevila při pořadí v rámci uspokojování pohledávek z podstaty.

II. Právní úprava v obč. soudním řádu po novele z r. 1991

Hektické období příprav zásadních novel soukromoprávních předpisů, příp. nových zákonů, na počátku 90. let minulého století neumožňovalo provedení důkladných legislativních prací, chybělo předně vymezení materiálních předpokladů normotvorby, stejně jako navazující právně teoretická analýza adekvátních právních instrumentů. Tato obecná myšlenka se dotýká též nové úpravy soudcovského zástavního práva s činností od 1.1.1992. Z její dikce je až příliš patrný inspirační zdroj zpracovatelů návrhu zák. č. 519/1991 Sb.

Soudcovské zástavní právo bylo upraveno v § 338a – 338b obč. soudního řádu, tedy v části VI., v rámci výkonu rozhodnutí. S jeho zřízením rozhodnutím soudu dokonce ani nepočítala tehdejší obecná úprava vzniku zástavního práva v obč. zákoníku (srov. § 151b odst. 1, podle něhož zástavní právo mohlo vzniknout na základě písemné smlouvy, schválené dědické dohody nebo ze zákona):

§ 338a

(1) Soudcovské zástavní právo na nemovitosti se zřizuje nařízením výkonu rozhodnutí. Zřízení soudcovského zástavního práva musí být zapsáno do evidence nemovitostí podle zvláštních předpisů.

(2) Pro pohledávky, pro něž bylo zřízeno soudcovské zástavní právo, lze vést výkon rozhodnutí prodejem nemovitosti přímo i proti pozdějšímu nabyvateli nemovitosti.

§ 338b

(1) Výkon rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva může být nařízen, jen je-li prokázáno, že nemovitost je ve vlastnictví povinného.

(2) Pro pořadí soudcovského zástavního práva k nemovitosti je rozhodující doba, kdy k soudu došel návrh na zřízení soudcovského zástavního práva. Došlo-li několik návrhů zároveň, mají zástavní práva stejné pořadí.

(3) Bylo-li pro vymáhanou pohledávku již dříve zřízeno smluvní zástavní právo, řídí se pořadí soudcovského zástavního práva pořadím tohoto smluvního zástavního práva.

V návaznosti na postupné využívání této možnosti zřízení zástavního práva se projeví některé její nedostatky (projevující se např. v důsledku nové evidence vlastnických a jiných věcných práv k nemovitým věcem v katastru nemovitostí). Jedno z prvních rozhodnutí v České republice reagujících na praktické obtíže bylo publikováno v časopise Soudní judikatura č. 11/1997, str. 260 (usnesení Nejvyššího soudu ve věci sp. zn. 3 Cdon 1222/96): „Předpoklad pro nařízení výkon rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva spočívající v tom, aby bylo prokázáno, že nemovitost je ve vlastnictví povinného, soud posuzuje podle stavu, jaký tu byl v den podání návrhu na nařízení tohoto výkonu rozhodnutí. Přejde-li po zahájení řízení o výkon rozhodnutí vlastnické právo z povinného na jinou osobu, nebrání tato skutečnost sama o sobě vyhovění návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva na dotčenou nemovitost.“

Rozhodovací praxe českého Nejvyššího soudu je v tomto směru konzistentní a přetrvává i v současném období (srov. usnesení ve věci sp. zn. 21 Cdo 1961/2000, či usnesení ve věci sp. zn. 21 Cdo 182/2000 anebo rozsudek ve věci sp. zn. 20 Cdo 1562/2009). Usnesení ve věci sp. zn. 21 Cdo 182/2000 bylo publikováno ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek pod Rc 55/2001 a je pozoruhodné i snahou o řešení kolize dvou probíhajících řízení – řízení o zřízení soudcovského zástavního práva a řízení o vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí ve prospěch osoby odlišné od povinného. Nejvyšší soud shrnul svoje závěry do části právní věty s textem: „Převede-li povinný nemovitost smluvně na jiného a vzniknou-li na základě pravomocného rozhodnutí o povolení vkladu jeho právní účinky v době před podáním návrhu na nařízení tohoto výkonu rozhodnutí, je předpoklad pro nařízení výkonu rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva na nemovitostech spočívající v tom, aby bylo prokázáno, že nemovitost je ve vlastnictví povinného (§ 338b odst. 1 OSŘ), splněn tehdy, dojde-li k zápisu vkladu vlastnického práva pro nabyvatele do katastru nemovitostí až po zahájení řízení o výkon rozhodnutí.“

III. Současná regulace soudcovského zástavního práva

Praktické zkušenosti z aplikace pravidel pro zřízení soudcovského zástavního práva (zejména její kusost a výkladové potíže) vedly českého zákonodárce k přijetí výrazné změny v jeho konstrukci. Stalo se tak zákonem č. 30/2000 Sb., s účinností od 1.1.2001:

ZŘÍZENÍ SOUDCOVSKÉHO ZÁSTAVNÍHO PRÁVA NA NEMOVITOSTECH

§ 338b

(1) Výkon rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva na nemovitosti může být nařízen, jen když oprávněný přesně označí nemovitost, k níž má být zástavní právo zřízeno, a jestliže listinami vydanými nebo ověřenými státními orgány nebo notářem doloží, že nemovitost je ve vlastnictví povinného. O tom, že byl podán návrh na nařízení výkonu rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva na nemovitosti, soud vyrozumí příslušný katastrální úřad.

(2) Pro nařízení výkonu rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva je rozhodující stav v době zahájení řízení.

§ 338c

(1) Nařízení výkonu rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva se vztahuje na nemovitost se všemi jejími součástmi a příslušenstvím.

(2) Zřízení soudcovského zástavního práva se zaznamenává podle zvláštních předpisů do katastru nemovitostí.

§ 338d

(1) Pro pořadí soudcovského zástavního práva k nemovitosti je rozhodující den, v němž k soudu došel návrh na zřízení soudcovského zástavního práva; došlo-li několik návrhů ve stejný den, mají zástavní práva stejné pořadí. Bylo-li však pro vymáhanou pohledávku již dříve zřízeno zákonné nebo smluvní zástavní právo, řídí se pořadí soudcovského zástavního práva pořadím tohoto zástavního práva.

(2) Pro pohledávky, pro něž bylo zřízeno soudcovské zástavní právo, lze vést výkon rozhodnutí prodejem nemovitosti přímo i proti každému pozdějšímu vlastníku nemovitosti, který ji nabyt smluvně.

§ 338e

(1) Při výkonu rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva k nemovitosti se nepoužijí ustanovení § 263 až 266, § 267a a § 268 odst. 1 písm. e). Ustanovení § 268 odst. 1 písm. g) lze použít jen tehdy, zaniklo-li právo rozhodnutím přiznané před podáním návrhu na nařízení tohoto výkonu rozhodnutí.

(2) Byl-li výkon rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva pravomocně zastaven, zástavní právo tím od počát-

ku zaniká. V případě, že byl pravomocně zastaven jen částečně, platí, že byl od počátku nařízen pro pohledávku jen v takové výši, kolik činí po zastavení výkonu rozhodnutí.

(3) Usnesení o zastavení nebo o částečném zastavení výkonu rozhodnutí soud zašle po právní moci příslušnému katastrálnímu úřadu.

V důvodové zprávě k zák. č. 30/2000 Sb. sice zákonodárce uznal, že nejde o způsob výkonu rozhodnutí, který by směřoval přímo k uspokojení pohledávky oprávněného, že se jedná o zajištění vymáhané pohledávky, ponechal však – z důvodu zachování systematiky zákona – jeho dosavadní pojetí.

Z této právní úpravy lze dovodit, že – obdobně jako výkon rozhodnutí prodejem nemovitosti – výkon rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva může být nařízen, jen když oprávněný přesně označí nemovitost, k níž má být zástavní právo zřízeno, a jestliže listinami vydanými nebo ověřenými státními orgány, popřípadě též veřejnými listinami notáře doloží, že nemovitost je ve vlastnictví povinného; pro nařízení tohoto výkonu rozhodnutí je rozhodující stav v době zahájení řízení. Navrhovatelem může být sám oprávněný (což je typické), či podle § 66 odst. 6 zák. č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti, ve znění účinném do 31.10.2009, mohl návrh podat též jeho jménem exekutor pověřený provedením exekuce. O tom, že byl podán návrh na nařízení výkonu rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva, soud vyrozumí příslušný katastrální úřad (resp. katastrální pracoviště), který o zahájení vykonávacího řízení zapíše do katastru nemovitostí poznámku (§ 9 zákona č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve znění pozdějších předpisů).

Důvod tohoto postupu je zřejmý: každý, kdo by chtěl koupit nebo jinak získat do vlastnictví nemovitost, u které byl navržen výkon rozhodnutím zřízením soudcovského zástavního práva, popřípadě k ní smlouvou zřídit zástavní právo, může zjistit tuto skutečnost z katastru nemovitostí a s hmotněprávními následky (pořadí soudcovského zástavního práva se zásadně řídí podle dne, v němž došel soudu návrh na jeho zřízení) s ní spojenými uvažovat. Podle přechodných ustanovení k zák. č. 30/2000 Sb. měl soud povinnost vyrozumět katastrální úřad do 15 dnů ode dne nabytí jeho účinnosti o podaném návrhu¹.

Soudcovské zástavní právo se zřizuje právní mocí usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí a vztahuje se na nemovitost se všemi jejími součástmi a příslušenstvím. Zřízení soudcovského zástavní-

¹ Pravidla zaměřená vůči katastru nemovitostí se logicky mohou uplatnit pouze tehdy, je-li předmětem zřizovaného zástavního práva nemovitost, která podléhá evidenci v katastru nemovitostí (srov. § 2 odst. 1 a 2 zák. č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů); česká právní úprava soudcovského zástavního práva nezohledňuje rozdíly mezi dvěma skupina nemovitostí.

ho práva se zapisuje do katastru nemovitostí záznamem (§ 7 zákona č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve znění pozdějších předpisů). Okamžik vzniku plně koresponduje současně hmotně právní úpravě podle § 160 odst. 1 obč. zákoníku. Věcně právní povaha zástavního práva je i nadále vyjádřena možností vést výkon rozhodnutí prodejem nemovitosti přímo i proti každému pozdějšímu vlastníku nemovitosti, který ji nabyt smluvně. Nepochybně platí tento princip i proti jiným právním nástupcům původního vlastníka, např. dědicům.

Soudní praxe si postupně osvojila novelizovanou právní úpravu (např. usnesení Nejvyššího soudu ve věci sp. zn. 20 Cdo 1905/2001). Přitom správně chápe podstatu soudcovského zástavního práva, jako zvláštního způsobu exekuce, kdy zvláštnost spočívá v tom, že zřízením tohoto zástavního práva nedochází k postižení majetku povinného; takto zřízené zástavní právo plní jen funkci zajišťovací. Po vzniku soudcovského zástavního práva, chce-li oprávněný bezprostředně dosáhnout uspokojení jeho pohledávky, musí učinit další právní úkony vedoucí k uspokojení jeho pohledávky z výtěžku zpeněžení zástavy.

Pohříchu, této konstrukci nekorrespondují ustanovení § 338e odst. 2 a 3 obč. soudního řádu. Je třeba důsledně brát v úvahu, že právní mocí usnesením o zřízení soudcovského zástavního práva je řízení ukončeno a již ho nelze zastavit. Zánik soudcovského zástavního práva je třeba plně podřídit režimu současné úpravy zařazené do § 170 obč. zákoníku. Z tohoto pohledu je naprostým nepochopením konstrukce zřizování soudcovského zástavního práva § 338e odst. 2, věta první, obč. soudního řádu. Pokud totiž řízení o zřízení soudcovského zástavního práva bylo ukončeno, tudíž zástavní právo vzniklo, není myslitelné, aby takové řízení bylo pravomocně zastaveno, protože výkon rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva byl ukončen.

B. Exekutorské zástavní právo

Informace o právní úpravě exekutorského zástavního práva je třeba odlišit podle stavu *de lege lata* v ČR a v SR.

I. Česká republika

Samostatná úprava exekutorského zástavního práva v České republice pochází z poměrně nedávné doby. Do zák. č. 120/2001 Sb. byla vložena novelou provedenou zákonem č. 286/2009 Sb., s účinností od 1.11.2009. Především byly rozšířeny způsoby exekuce ukládající zaplacení peněžité částky o zřízení exekutorského

zástavního práva na nemovitostech [srov. § 59 odst. 1 písm. e)], na což navázala konkretizace v § 69a:

Zřízení exekutorského zástavního práva na nemovitostech

(1) *Je-li to účelné pro provedení exekuce, může exekutor na nemovitostech povinného zřídit exekutorské zástavní právo.*

(2) *Nestanoví-li tento zákon jinak, použijí se na provádění exekuce zřízením exekutorského zástavního práva na nemovitostech přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu upravující výkon rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva na nemovitostech.*

(3) *Pro pořadí exekutorského zástavního práva k nemovitosti je rozhodující den, kdy byl příslušnému katastrálnímu úřadu doručena exekuční příkaz; došlo-li několik exekučních příkazů ve stejný den, mají zástavní práva stejné pořadí. Bylo-li však pro vymáhanou pohledávku již dříve zřízeno zákonné nebo smluvní zástavní právo, řídí se pořadí exekutorského zástavního práva pořadím tohoto zástavního práva.*

Z této právní úpravy je naprosto zřejmá vazba na regulaci soudcovského zástavního práva, tudíž lze na exekutorské zástavní právo použít veškerou výše uvedenou právní argumentaci. Svědčí o tom i text důvodové zprávy: „Navrhuje se umožnit exekutorům zřizovat zástavní právo k nemovitostem, a to v rozsahu, v jakém je k tomu oprávněn soud při řízení o výkon rozhodnutí. Cílem nové úpravy je vytvořit v průběhu exekuce zajišťovací instrument na nemovitosti povinného ve prospěch oprávněného, aniž by bylo třeba nemovitost přímo prodávat, a tím vytvořit prostor pro uspokojení oprávněného v součinnosti s povinným. Toto ustanovení lze rovněž podřadit pod koncept humanizace exekučního řízení, neboť dává povinnému možnost sanovat dlužnou pohledávku jinak než nuceným prodejem nemovitosti. Pravidla pro určení pořadí pohledávek se stanoví obdobně jako v ustanovení § 338d odst. 1 občanského soudního řádu, tj. rozhodující je den, kdy byl příslušnému katastrálnímu úřadu doručena exekuční příkaz, přičemž při doručení ve stejný den, mají zástavní práva stejné pořadí. Bylo-li však pro vymáhanou pohledávku již dříve zřízeno zákonné nebo smluvní zástavní právo, řídí se pořadí pořadím tohoto zástavního práva.“

Zanedlouho po nabytí účinnosti nové právní úpravy signalizovala právní praxe problémy související s posouzením otázky zániku exekutorského zástavního práva, především ohledně účinků zrušení exekučního příkazu. Katastrální úřady však v souladu s hmotně právní regulací zástavního práva vycházejí při posuzování zániku i tohoto druhu zástavního práva z obecné úpravy zařazené do § 170 obč. zákoníku.

II. Slovenská republika

Regulace exekutorského zástavního práva je ve Slovenské republice zařazena do zák. č. 233/1995 Z.z., a to rozdílně podle rozlišování nemovitostí evidovaných v katastru a nemovitostí v katastru neevidovaných.

Zriadenie exekučného záložného práva na nehnuteľnostiach Nehnutel'nosti zapísané v katastri nehnuteľností

§ 167

(1) Na nehnuteľnosť zapísanú v katastri nehnuteľností sa zriadi exekučné záložné právo zexekvovaním nehnuteľnosti zápisom zriadenia exekučného záložného práva do katastra nehnuteľností podľa osobitných predpisov. V katastri nehnuteľností sa zapíše, že nehnuteľnosť sa zexekvováva pre vymáhanú pohľadávku.

(2) Exekučné záložné právo na nehnuteľnosť zapísanú v katastri nehnuteľností možno zriadiť len na návrh oprávneného.

(3) Exekútor poverený vykonaním exekúcie je povinný do siedmich dní od zastavenia exekúcie oznámiť príslušnej správe katastra zrušenie exekučného záložného práva.

§ 168

(1) Exekútor poverený vykonaním exekúcie

a) upovedomí o začatí exekúcie zriadením exekučného záložného práva na nehnuteľnosť zapísanú v katastri nehnuteľností oprávneného a povinného a označí nehnuteľnosť, na ktorú sa zriaďuje exekučné záložné právo,

b) po uplynutí lehoty na vznesenie námietok alebo po tom, keď sa mu doručí rozhodnutie súdu o námietkach, ktorým sa námietky zamietli (§ 50), vydá exekučný príkaz (príkaz na zriadenie exekučného záložného práva na nehnuteľnosť zapísanú v katastri nehnuteľností).

(2) Exekučný príkaz sa doručí oprávnenému, povinnému a správe katastra nehnuteľností. Povinnému a správe katastra nehnuteľností sa doručí do vlastných rúk.

(3) Správa katastra nehnuteľností je povinná zapísať zriadenie exekučného záložného práva na nehnuteľnosť do katastra nehnuteľností podľa osobitných predpisov dňom doručenia exekučného príkazu.

§ 169

Pre pohľadávky, pre ktoré bolo zriadené exekučné záložné právo, možno vykonať exekúciu predajom nehnuteľnosti priamo aj proti neskoršiemu nadobúdateľovi nehnuteľnosti.

§ 170

Exekučné záložné právo možno zriadiť, len ak sa preukázalo, že nehnuteľnosť je vo vlastníctve povinného.

§ 171

(1) Pre poradie exekučného záložného práva je rozhodujúci čas jeho zápisu do katastra nehnuteľností podľa osobitných predpisov. Pre poradie medzi viacerými exekučnými záložnými právami zriadenými exekútorom pre jednotlivé pohľadávky je rozhodujúci čas, keď došiel exekútorovi návrh na zriadenie exekučného záložného práva. Ak došlo niekoľko návrhov zároveň, majú záložné práva rovnaké poradie.

(2) Ak sa pre vymáhanú pohľadávku zriadilo zmluvné záložné právo skôr, poradie exekučného záložného práva sa riadi poradím tohto zmluvného záložného práva.

Nehnutel'nosti nezapísané v katastri nehnuteľností

§ 172

(1) Na nehnuteľnosť nezapísanú v katastri nehnuteľností zriadi sa exekučné záložné právo zexekvovaním nehnuteľnej veci jej opísaním v zápisnici. V zápisnici sa uvedie, o akú nehnuteľnosť ide, kto je jej vlastníkom, a zapíše sa, že nehnuteľnosť sa zexekvováva pre vymáhanú pohľadávku.

(2) Ak sa pre vymáhanú pohľadávku zriadilo zmluvné záložné právo skôr, zapíše sa to aj v zápisnici.

(3) Exekučné záložné právo na nehnuteľnosť nezapísanú v katastri nehnuteľností možno zriadiť len na návrh oprávneného.

§ 173

(1) Exekútor poverený vykonaním exekúcie

a) upovedomí o začatí exekúcie zriadením exekučného záložného práva na nehnuteľnosť nezapísanú v katastri nehnuteľností oprávneného a povinného a označí nehnuteľnosť, na ktorú sa zriaďuje exekučné záložné právo,

b) po uplynutí lehoty na vznesenie námietok alebo po tom, keď sa mu doručí rozhodnutie súdu o námietkach, ktorým sa námietky zamietli (§ 50), vydá exekučný príkaz (príkaz na zriadenie exekučného záložného práva na nehnuteľnosť nezapísanú v katastri nehnuteľností).

(2) Exekučný príkaz sa doručí oprávnenému a povinnému. Povinnému sa doručí do vlastných rúk.

(3) Zexekvovanie sa zapíše na listine preukazujúcej vlastníctvo povinného k tejto nehnuteľnosti a na listine o zriadení zmluvného záložného práva pre vymáhanú pohľadávku.

§ 174

Pre pohľadávky, pre ktoré bolo zriadené exekučné záložné právo, možno vykonať exekúciu predajom nehnuteľnosti priamo aj proti neskoršiemu nadobúdateľovi nehnuteľnosti.

§ 175

Exekučné záložné právo možno zriadiť, len ak sa preukázalo, že nehnuteľnosť je vo vlastníctve povinného.

§ 176

Pre poradie exekučného záložného práva na nehnuteľnosti nezapísané v katastri nehnuteľností platí obdobne § 171.

§ 177

Ak sa už skôr vykonalo zexekvovanie pre inú pohľadávku, zapíše sa exekučné záložné právo v zápisnici o skoršom zexekvovaní.

§ 178

Do listín o zriadení exekučného záložného práva má každý právo nazrieť.

Na jednej strane je dôležité, že slovenský exekučný rád nezařazuje exekuční zástavní právo medzi způsoby exekuce (srov. výčet způsobů v § 63), komplikace však způsobuje ustanovení § 61a odst. 2, podle něhož lze vést exekuční řízení na zástavu jen tehdy, jestliže oprávněným je zástavní věřitel nebo pokud zástavní věřitel s exekucí souhlasí (srov. též § 151h odst. 6 obč. zákoníku). Je třeba se zadostiučiněním konstatovat změnu v rozhodovací praxi Ústavního soudu SR (srov. usnesení ze dne 30.9.2010, č.j. I. ÚS 324/2010-14).

Právní praxe přesto signalizuje dílčí problémy s aplikací § 167 odst. 3 (viz výše). Toto ustanovení kalkuluje se zrušením exekutorského zástavního práva v případě skončení exekučního řízení zastavením. Přitom okruh právních skutečností vedoucích k zániku zástavního práva, tedy i exekučního zástavního práva, obsahuje obč. zákoník. Striktní uplatnění § 167 odst. 3 exekučního řádu by znamenalo, že exekutorské zástavní právo zanikne ve všech případech zastavení exekučního řízení, tedy i pokud dochází k takovému následku ex lege, např. v důsledku prohlášení konkurzu na majetek povinného. To by pak znamenalo, že oprávněný ztratí postavení zástavního věřitele i tím i právo na oddělené uspokojení v konkurzu. Takový účinek by však byl zcela evidentně nepřijatelným zásahem do právního statusu zástavního věřitele, a proto je třeba důsledně trvat na aplikaci obecných způsobů zániku zástavního práva.

Závěrem

Analýzou podstaty a funkcí soudcovského zástavního práva lze dospět ke zjištění, že ač je tento institut zařazen v části VI. obč. soudního řádu, nespĺňuje základní roli způsobů výkonu rozhodnutí, protože nevede k uspokojení oprávněného, nedochází k přímému postižení majetku povinného. Je proto třeba oprostít se od úvah inspirovaných systematickým zařazením jeho právní úpravy a důsledně respektovat jeho hmotně právní důsledky. V tomto smyslu vede zřízení soudcovského zástavního práva k zajištění existující pohledávky, jde tedy o jeden ze způsobů zřízení zástavního práva. Použití adjektivum „soudcovské“ jen dokládá, že k jeho vzniku vedlo rozhodnutí soudu.

Zcela shodně závěry lze formulovat ohledně exekutorského (exekučního) zástavního práva.

De lege ferenda lze (nad rámec základního zaměření tohoto příspěvku) uvažovat o rozšíření předmětu obou druhů nuceného zástavního práva, a to přijetím takové právní úpravy, která by umožňovala zřídít toto zástavní právo též k jiným způsobilým majetkovým hodnotám (k věcem movitým, k obchodnímu podílu, k podniku atd.).

Medzinárodná odborná konferencie Slovenskej komory exekútorov (zdroj: archiv redakce)

Exekutorské zástavní právo a jeho výmaz z evidence katastru nemovitostí

Mgr. Jan Zdražilek,

exekutorský kandidát Mgr. Jaroslava Homoly, Exekutorský úřad Brno-město

Zavedení institutu exekutorského zástavního práva novelou exekučního řádu (zákon č. 286/2009 Sb.) přineslo bohužel celou řadu praktických problémů, z nichž nejpalčivějším se jeví otázka výmazu exekutorského zástavního práva z evidence katastru nemovitostí poté, co je exekuční řízení ukončeno.

Otázku zápisu exekutorských zástavních práv vyřešil Český úřad zeměměřický a katastrální (dále jen ČÚZK) dodatkem č. 2 k Pokynu č. 39 ze dne 30.10.2009, č. j. ČÚZK 5234/2009-22, k realizaci zákona č. 120/2001 Sb. tím, že po doručení nepravomocného exekučního příkazu, kterým se zřizuje exekutorské zástavní právo запиše na příslušný list vlastnictví tzv. upozornění dle § 12 odst. 1 písm. h) vyhlášky č. 26/2007 Sb. o „doručení nepravomocného exekučního příkazu o zřízení zástavního práva“ a po doručení předmětného exekučního příkazu opatřeného doložkou právní moci upozornění vymaže a запиše exekuční příkaz pod novou spisovou značkou. Naproti tomu rozpory v otázkách výmazu exekutorských zástavních práv při ukončení exekuce zejména vymožením nadále přetrvávají.

V průběhu první poloviny roku 2010 došlo k jednání mezi Exekutorskou komorou ČR (dále jen EK ČR) a ČÚZK, kde bylo dohodnuto, že ČÚZK a příslušné katastrální úřady budou provádět výmaz exekutorského zástavního práva na základě usnesení o částečném zastavení exekuce co do způsobu jejího provedení zřízením exekutorského zástavního práva (a to i v případě, kdy exekuce byla fakticky ukončena jejím provedením). Tento postup byl s odkazem na ust. § 69a odst. 2 ex. řádu a ust. § 338e odst. 2 o.s.ř. údajně fakticky jediný akceptovatelný pro všechny strany. Výsledkem jednání mezi EK ČR a ČÚZK a dalších jednání vedených i s Ministerstvem spravedlnosti byl rovněž příslib brzké novelizace příslušných předpisů za účelem odstranění současné nejednoznačné právní úpravy.

Je přitom zřejmé, že dohodnutý a soudním exekutorům doporučený postup, aby exekuci i v případě úspěšného vymožení, navíc

bez návrhu některého z účastníků, částečně zastavovali co do způsobu provedení zřízením exekutorského zástavního práva, je nesprávný a jedná se o zjevné obcházení legislativních mezer postupem, který nemá oporu v právních předpisech.

ČÚZK argumentuje v otázkách výmazu exekutorských zástavních práv tvrzením o povaze zástavního práva jako instrumentu hmotného občanského práva, zajišťujícího splnění hlavního závazku. S ohledem na povahu tohoto právního institutu pak dovozují, že při jeho výmazu z katastru nemovitostí lze vycházet pouze z hmotné právní úpravy vztahující se ke vzniku a zániku zástavních práv k věcem movitých a nemovitostem, tedy z ustanovení § 152 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. V citovaném pokynu ČÚZK č. 39 ve znění dodatku č. 2 je uvedeno, že výmaz exekutorského zástavního práva se provede na základě

- a) potvrzení zástavního věřitele o zániku zástavního práva,
- b) potvrzení zástavního věřitele o tom, že zástavní právo nevzniklo, protože pohledávka, která měla být zástavním právem zajištěna, zanikla dříve, než exekuční příkaz nabyl právní moci,
- c) pravomocného usnesení, kterým se exekuce zastavuje v části, ve které byla prováděna zřízením exekutorského zástavního práva (viz. uvedená dohoda mezi ČÚZK a EK ČR)
- d) listin podle bodu 4. „Výmaz zástavních práv a věcných břemen zaniklých právní mocí rozvrhového usnesení“,
- e) ohlášení insolvenčního správce o zániku zástavních práv zpeněžením majetkové podstaty podle § 299 odst. 3 insolvenčního zákona,
- f) potvrzení dražebníka o nabytí vlastnictví ve veřejné dražbě nedobrovolné podle § 54 odst. 3 zákona o veřejných dražbách,
- g) potvrzení vyvlastňovacího úřadu podle § 43 odst. 3 katastrální vyhlášky.

Vzhledem k jednoznačné rozpornosti postupu, kdy má být exekuce i přes úspěšné vymožení částečně zastavována, se někteří soudní exekutoři vydali jinou cestou, kterou se snaží splnit požadavek ČÚZK na předložení listiny prokazující zánik zástavního práva. Tito soudní exekutoři zvolili cestu, kdy exekutorská zástavní práva zřizují na dobu určitou a po uplynutí doby, na kterou byla zřízena, žádají na základě potvrzení o uplynutí vymezené doby o jejich výmaz. Opírají se přitom o ustanovení § 170 odst. 1 písm. d) občanského zákoníku, které říká, že zástavní právo zaniká uplynutím doby, na niž bylo zřízeno. Tito soudní exekutoři např. vymezují okamžik zániku zástavního práva „ke dni zániku pověření soudního exekutora k provedení exekuce“.

Z uvedeného postupu plynou především dvě zásadní otázky, a to zda lze exekutorské zástavní právo zřídit na dobu určitou a skončení doby vymezit výše uvedeným způsobem a zda je v kompetenci soudního exekutora potvrdit vznik skutečnosti, s níž je zánik zástavního práva spojen pro účely výmazu zástavy?

Domnívám se, že zřízení zástavního práva na dobu určitou bez uvedení konkrétního data zániku je zcela v souladu s ust. § 170 odst. 1 písm. d) občanského zákoníku a není tudíž nutné určovat zánik konkrétně stanoveným datem, protože postačuje, že je dostatečně určitelné, v kterém okamžiku tato doba nastane, resp. uplyne. Skončení doby, pro kterou je zástavní právo zřízeno, lze tedy vázat na jakýkoli předem určitelný okamžik, tedy i např. na konkrétní okamžik v exekučním řízení, který objektivně nastane. To, že takový okamžik nastal, pak může soudní exekutor osvědčit listinou. Uvedený názor potvrzuje např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.5.2008, sp. zn. 29 Odo 423/2006, který odkazuje též na rozsudky uveřejněné ve sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 19/2004 a č. 17/2006, který uvádí, že: „vymezení doby jako „určité“ nepřekáží, není-li její konec stanoven uplynutím určitého časového období (např. měsíců), popřípadě uvedením konkrétního dne, k němuž běh této doby skončí, nýbrž tak, že trvání této doby je vázáno na konkrétním datem neurčitelnou objektivně zjistitelnou skutečnost, z níž je možné bez pochyb zjistit, kdy příslušné období skončí. V době sjednání příslušné doby nemusí mít účastníci jistotu, kdy takto sjednaná doba uplyne, je však jisté, že daná skutečnost nastane.“ Soudní exekutor tedy může stanovit, že exekutorské zástavní právo zanikne k okamžiku zániku jeho oprávnění (pověření) k provedení exekuce ve smyslu § 51 e.ř. Jedná se totiž o objektivně zjistitelnou skutečnost.

K otázce kompetence soudního exekutora potvrdit zánik zástavního práva se ČÚZK vyjádřil ve stanovisku pro katastrální úřady sp. zn. ČÚZK 7318/2010-22, k výmazu exekutorského zástavního práva zřízeného „na dobu určitou“. ČÚZK ve stanovisku uvádí:

Způsoby, jakým je trvání exekutorského zástavního práva omezeno se u jednotlivých soudních exekutorů liší. Např.: „1. Exekutorské zástavní právo se zřizuje na dobu určitou, a to do vymožení pohledávky, jejího příslušenství a nákladů exekuce. 2. Exekutorské zástavní právo se zřizuje na dobu určitou, a to ... do vydání oznámení soudního exekutora o skončení exekuce ve věci vedené pod sp. zn... 3. Exekutorské zástavní právo se zřizuje na dobu, která uplyne dnem, kdy bude katastrálnímu úřadu evidujícímu předmětné nemovitosti doručeno oznámení soudního exekutora o zániku pověření k provedení exekuce ve smyslu § 51 e.ř., příp. dnem, kdy nabude právní moci usnesení o zrušení exekučního příkazu podle § 47 odst. 1 e.ř. nebo usnesení o částečném zastavení exekuce vedené podle tohoto exekučního příkazu podle § 55 e.ř., a to podle toho, která z těchto skutečností nastane dříve.“

Předmětná omezení se snaží řešit situaci, kdy po zániku exekutorského zástavního práva (obvykle vymožením nebo splněním pohledávky) nemá soudní exekutor zákonem svěřenu kompetenci tento zánik potvrdit pro účely výmazu exekutorského zástavního práva z katastru nemovitostí. Konstruovat další způsob zániku exekutorského zástavního práva, ke kterému by mělo dojít až poté, co již byla předmětná pohledávka vymožena či splněna, však není možné, neboť exekutorské zástavní právo nemůže zaniknout podruhé. Takové omezení proto nelze považovat za omezení trvání exekutorského zástavního práva na dobu určitou. Proto také nelze na exekutorské zástavní právo zřízené shora uvedeným způsobem aplikovat ustanovení § 11 odst. 4 katastrální vyhlášky, podle něž se u zástavního práva v katastru eviduje mimo jiné doba, na kterou bylo sjednáno.

I kdyby se však o omezení trvání exekutorského zástavního práva na dobu určitou jednalo, neměnilo by to nic na faktu, že zánik exekutorského zástavního práva uplynutím doby, na kterou bylo zřízeno, by soudní exekutor nemohl potvrdit stejně, jako nemůže potvrdit jeho zánik zánikem zajištěné pohledávky. A jelikož katastrální úřad nemůže podkladem pro záznam učinit pouhý vlastní úsudek o zániku zástavního práva, musí mu i v tomto případě být předložena listina prokazující zánik tohoto práva. Za takovou listinu přitom nelze považovat ohlášení vlastníka nemovitosti podle § 44 odst. 2 katastrální vyhlášky, neboť toto ustanovení je určeno pouze pro případy, kdy je doba trvání věcného práva dána pevně stanoveným časovým úsekem tak, že se předem (již při zápisu práva do katastru nemovitostí) ví, kdy končí. V daném případě je však zánik zástavního práva vázán na událost, která nastane, ale není jisto kdy (a mnohdy ani zda).

Existenci takové události by proto bylo nutno ze strany ohlašovatele prokázat, čímž by se ovšem katastrální úřad dostal do pozice, ve které by na základě předložených důkazů posuzo-

val, zda předmětné právo zaniklo či nikoli. To však katastrálnímu úřadu nepřísluší, a proto i v těchto případech by jedinou možnou listinou pro výmaz bylo potvrzení zástavního věřitele o zániku zástavního práva. I kdyby tedy bylo možné výše uvedené formulace považovat za omezení trvání exekutorského zástavního práva na dobu určitou, nesplnilo by toto omezení svůj účel, kterým je dosáhnout výmazu exekutorského zástavního práva z katastru nemovitostí na základě listiny předkládané soudním exekutorem.

K citované argumentaci ČUZK uvádím: Formulace „Exekutorské zástavní právo se zřizuje na dobu určitou a zanikne ke dni zániku pověření soudního exekutora k provedení exekuce“ je dle mého názoru zcela určitá a zánik exekutorského zástavního práva je tak vázán na konkrétním datem neurčitelnou objektivně zjištěnou skutečnost, z níž je možné bez pochyb zjistit, kdy příslušné období skončí. Je jisté, že daná skutečnost nastane, jelikož § 51 e.ř. jednoznačně definuje možný způsob zániku pověření exekutora k provedení exekuce. Takovýmto vymezením trvání exekutorského zástavního práva soudní exekutor nekonstruuje další způsob zániku exekutorského zástavního práva, ke kterému by mělo dojít až poté, co již byla předmětná pohledávka vymožena či splněna, jak uvádí ČUZK. Argumentace ČUZK v tomto bodě spočívá ve zřejmé neznalosti exekutorského práva, konkrétně ustanovení § 51 e.ř., kde je vymezení určeno pouze jako jedna z možných skutečností, s níž zákon spojuje zánik pověření soudního exekutora k provedení exekuce.

V žádném případě se tedy nejedná o dva časově různé okamžiky, z nichž jedním by byl okamžik vymožení a druhým okamžik zániku pověření, ale naopak se jedná o okamžik jediný, tedy o konkrétně zjištěné datum, kdy byla pohledávka vymožena a pověření soudního exekutora k dalšímu provádění exekuce zaniklo. O konkrétním datu, k němuž pověření soudního exekutora zaniklo, pak soudní exekutor vyrozumí příslušný katastrální úřad a současně požádá o výmaz exekutorského zástavního práva neboť nastala objektivní skutečnost s níž zákon zánik práva spojuje (uplynutí doby).

K argumentu ČUZK, že i kdyby se o omezení trvání exekutorského zástavního práva na dobu určitou jednalo, neměnilo by to nic na faktu, že zánik exekutorského zástavního práva uplynutím doby, na kterou bylo zřízeno, by soudní exekutor nemohl potvrdit stejně, jako nemůže potvrdit jeho zánik zánikem zajištěné pohledávky uvádím, že úprava v katastrální vyhlášce (§ 39 an. vyhlášky č. 26/2007 Sb.) zřejmě skutečně nepřipouští možnost, že by potvrzení o zániku dokládala katastrálnímu úřadu jiná osoba, než ta, v jejíž prospěch je právo zřízeno. Nic na tom zřejmě nemění ani fakt, že subjektem, jenž je nejkvalifikovanějším potvrzení o zániku pověření k provedení exekuce vydat, je

právě samotný soudní exekutor a bylo by proti logice věci, aby oprávněný potvrzoval katastrálnímu úřadu skutečnost, že pověření soudního exekutora k provedení exekuce zaniklo. Argumentem ve prospěch toho, že by soudní exekutor mohl katastru za účelem výmazu exekutorského zástavního práva zánik zástavy potvrdit je i skutečnost, že soudní exekutor zřizuje exekutorské zástavní právo rovněž k zajištění svých pohledávek na svoji odměnu a hotové výdaje a je tak de facto rovněž zástavním věřitelem. Provedlo-li by tedy příslušné katastrální pracoviště výmaz exekutorského zástavního práva na základě potvrzení věřitele – oprávněného o tom, že pohledávka zástavním právem zajištěná již zanikla („kvitance“) aniž by stejnou „kvitanci“ předložil soudní exekutor, poruší tím vyhlášku č. 26/2007 Sb. Většina soudních exekutorů totiž zřizuje zástavní právo nejen k zajištění pohledávky oprávněného, ale i k zajištění své vlastní pohledávky, a to nákladů exekutorského řízení.

Přetrvávající požadavek ČUZK, aby zástavní věřitelé (oprávněni) sami zajišťovali výmaz exekutorských zástavních práv tím, že budou katastrálním úřadům zasílat „kvitanci“ o tom, že pohledávka zajištěná exekutorským zástavním právem zanikla, je rovněž proti logice věci a zejména proti principům exekutorského řízení, které v zásadě takovou ingerenci oprávněného do exekutorského řízení nepředpokládá. Ostatně za převládající názor lze považovat i tvrzení, že ani samotné zřízení exekutorského zástavního práva oprávněný nenavrhuje, jelikož o způsobu provedení exekuce rozhoduje soudní exekutor a tyto jednotlivé způsoby provedení realizuje prostřednictvím vydaných exekutorských příkazů. Neochotě oprávněných, zvláště jsou-li jimi právnické osoby zastoupené advokátem, se nelze divit, když spolu s kvitancí musí katastrálnímu úřadu doložit minimálně originál či úředně ověřenou kopii výpisu z obchodního rejstříku a originál či ověřenou kopii plné moci, kterou udělil oprávněný advokátovi s tím, že veškeré náklady na vyhotovení těchto dokumentů a odeslání příslušnému katastrálnímu pracovišti samozřejmě nese ze svého oprávněný.

Je rovněž nutné zdůraznit, že požadavek, aby každý jednotlivý oprávněný zasílal v případě ukončení exekutorského řízení katastru potvrzení o zániku pohledávky, by přinesl zásadní zdržení a komplikace při výmazu exekutorských zástavních práv, které v konečném důsledku mohou znamenat i způsobení škody povinným, kteří budou muset žádat oprávněné po ukončení exekuce o vystavení „kvitance“, přičemž mohou nastat i situace, kdy oprávněni budou vystavování takových potvrzení odmítat, neboť zřízení exekutorských zástavních práv nenavrhl a jejich vznik nijak neiniciovali. Povinný se tak může dostat do situace, kdy nebude moci výmazu exekutorského zástavního práva docílit nebo se tak stane s velkým časovým odstupem po ukončení exekutorského řízení. V případě, že bude chtít ihned po ukončení

exekuce povinný s nemovitostí disponovat a z důvodů přetrvávajícího zápisu exekutorského zástavního práva bude v této dispozici omezen, lze se dočkat i žalob na náhradu škody, v tomto případě zřejmě proti státu.

K problému s výmazy exekutorských zástavních práv přistupuje i problém s výmazy nepravomocných exekutorských zástavních práv. Dle citovaného Pokynu ČÚZK č. 39 totiž, pokud exekuční příkaz není opatřen doložkou právní moci ani doložen vyrozuměním o nabytí právní moci, katastrální úřad na jeho základě zapíše upozornění podle § 12 odst. 1 písm. h) vyhlášky č. 26/2007 Sb. Nastane-li tedy situace, nikoli výjimečná, kdy soudní exekutor vydá exekuční příkaz, kterým zřídí exekutorské zástavní právo, tento exekuční příkaz rozešle účastníkům i katastru nemovitostí a cca ve stejné době, kdy nabude exekutorské zástavní právo právní moci, povinný (často zřejmě právě pod tlakem zřízení exekutorské zástavy) pohledávku uhradí a pověření soudního exekutora k provedení exekuce zanikne, má dle katastru nemovitostí soudní exekutor dvě možnosti.

Buď vyrozumí katastr nemovitostí o nabytí právní moci exekučního příkazu, načež dojde k výmazu upozornění a k zápisu zástavního práva na příslušný list vlastnictví a soudní exekutor pak může exekuci částečně zastavit, tedy postup zjevně v rozporu s platnou právní úpravou, jak je popsáno v tomto textu. Nebo by měl soudní exekutor dle metodiky ČÚZK docílit výmazu upozornění buď za a) oznámením o ukončení exekuce, pokud v době ukončení exekuce exekuční příkaz dosud nenabyl právní moci, přičemž oznámení o ukončení exekuce musí tento údaj obsahovat (takovou skutečnost soudní exekutor oznámit nemůže, neboť v mezidobí již exekuční příkaz právní moci nabyl, pakliže byl účastníkům řádně rozeslán), nebo za b) vydáním usnesení o zrušení exekučního příkazu spolu s potvrzením soudního exekutora, že toto usnesení nabylo právní moci dříve než jím rušený exekuční příkaz (rovněž tento postup nemůže soudní exekutor použít neboť exekuční příkaz již v právní moci povětšinou je).

ČÚZK se tedy dodatkem č. 2 k Pokynu č. 39 ze dne 30.10.2009, č. j. ČÚZK 5234/2009-22, elegantně vypořádal s problematikou zápisu nepravomocných exekutorských zástav, kdy zapíše na příslušný list vlastnictví tzv. upozornění, avšak vůbec již neřeší otázku výmazu těchto upozornění a je ochoten provést výmaz upozornění buď na základě oznámení o ukončení exekuce nebo usnesení o zrušení exekučního příkazu, v obou případech je však pro něj nezbytnou podmínkou, s níž vše stojí a padá, skutečnost, že předmětný exekuční příkaz dosud nenabyl právní moci.

Ministerstvo spravedlnosti v současné době připravuje novelizaci právní úpravy, která umožní bezproblémové výmazy exekutorských zástavních práv z evidence katastru nemovitostí. To ovšem nic nemění na skutečnosti, že

- a) současný postup většiny exekutorských úřadů, které částečně zastavují exekuci v rozsahu zřízeného exekutorského zástavního práva, ačkoli došlo k úspěšnému vymožení pohledávky a bez toho, aby to některý z účastníků navrhl, je zcela v rozporu s platnou právní úpravou;
- b) katastrální úřady nedůvodně odmítají akceptovat zřizování exekutorských zástavních práv na dobu určitou, až takové zřizování zástavních práv platná právní úprava umožňuje;
- c) katastrální úřady nedůvodně odmítají akceptovat skutečnost, že exekutorské zástavní právo je (zřejmě u většiny soudních exekutorů) zřizováno nejen k zajištění pohledávky oprávněného, ale i k zajištění pohledávky samotného soudního exekutora;
- d) dle platné právní úpravy nelze v současnosti realizovat výmaz exekutorského zástavního práva bez ingerence oprávněného v podobě „kvitance“, byť samotný princip exekučního řízení ingerenci oprávněného v zásadě neumožňuje.

Dle informací Ministerstva spravedlnosti by v budoucnu měla být problematika výmazu exekutorských zástavních práv ošetřena např. možností, aby soudní exekutor v oznámení o skončení exekuce, která byla vedena zřízením exekutorského zástavního práva, rovněž potvrdil, že zajištěná pohledávka zanikla a že tudíž zaniklo i exekutorské zástavní právo. V současné době mnohé exekutorské úřady již tento postup aplikují, avšak jednotlivá katastrální pracoviště jej na základě metodiky ČÚZK striktně odmítají. Další možností, jak bude moci soudní exekutor výmaz exekutorské zástavy docílit, by v budoucnu mělo být i vydání usnesení, kterým soudní exekutor rozhodne o zrušení exekutorského zástavního práva, a to pak zanikne právní mocí takového usnesení. Rovněž toto řešení v současnosti katastr nemovitostí striktně odmítá, resp. požaduje (jak uvádím výše) splnění dosti nepravděpodobné podmínky, totiž aby takové usnesení nabylo právní moci dříve než exekuční příkaz, kterým bylo exekutorské zástavní právo zřízeno.

Hic sunt leonés alebo exekučné spory verzus historická pamäť práva

JUDr. Marek Števček, PhD.

Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Justičná akadémia SR

I. Úvod

Starovekí kartografi nezmapované územia (biele miesta na mape) označovali latinskou formulkou, ktorú sme si v záhlaví tohto príspevku dovolili vypožičať. Jej zmysel tkvel v tom, že všetko neznáme, nedotknuté a neprebádané sa ňou označovalo ako pečať výzvy na skúmanie toho, „kde žili levy“ (doslovný preklad uvedenej formulky). Parafráza s problematikou exekučných sporov je viac ako zjavná – v mnohom sa k problematike skúmanej v tomto príspevku stavíme ako starovekí kartografi, a na mapu exekučného práva často umiestňujeme pečať napovedajúcu, že ide o problematiku pomerne neprebádanú.

Problematika civilného exekučného práva predstavuje komplex zložitých procesnoprávných vzťahov s pomerne vysokým potenciálom sporovosti. Spory o právo vyvolané povahou exekučného konania nazývame exekučnými právnymi spormi. Tieto spory v určitej svojej forme veľmi pravdepodobne vznikajú v takmer v každom prebiehajúcom exekučnom konaní – domnievame sa však, že nie v každom prebiehajúcom exekučnom konaní sú exekučné právne spory riešené spôsobom, ktorý konvenuje historickému výkladu ako aj zmyslu a účelu právnej úpravy. Civilné exekučné právo je v súčasnosti vo veľkej miere redukované na formalistické poňatie automatizovaného vykonávania exekučných titulov bez toho, aby sa rešpektovali základné zásady vzťahujúce sa na riešenie exekučných právnych sporov, tak ako tomu bolo v minulosti. Vzniká tak otázka, či a do akej miery je nevyhnutné rešpektovať historické konotácie skúmanej problematiky a prístupovať tak k exekučným právnym sporom „historicko-konformne“. Na túto otázku sa pokúsime nájsť odpoveď v tomto krátkom príspevku, a to predovšetkým analýzou historických prameňov doktrinálneho aj normatívneho charakteru.

Problematiku exekučných sporov sa tak pokúsime priblížiť v troch krokoch. V tom prvom kroku sa zameriame na stručný rozbor historicko-právnych determinantov skúmanej problematiky, v druhom kroku sa pokúsime osvetliť problematiku exekučných právnych sporov de lege lata, a napokon v kroku treťom

sa pokúsime vyvodiť závery de lege ferenda. Nie je samozrejme možné na tomto, pomerne úzkom poli vymedziť skúmanú problematiku vyčerpávajúco. V tejto súvislosti nech je tento krátky príspevok vnímaný len ako úvod do problematiky exekučných právnych sporov, či skôr ako pokus o nastolenie právneho problému vnímania týchto sporov v súdovej civilno-exekučnej praxi. Na vyčerpávajúcu právnu analýzu exekučných sporov by bolo nevyhnutné disponovať širším priestorom, ktorý momentálne k dispozícii nemáme, preto aj problematiku exekučných právnych sporov zúžime na pomerne úzku oblasť sporov incidenčných (porovnaj ďalšie výklady).

II. Ad quem et fontés

Problematika exekučných právnych sporov neunikla pozornosti doktríny civilného procesu v pomerne nedávnej ako aj vzdialenejšej právnej minulosti. Za nevyčerpateľnú studnicu historických poznatkov z exekučného práva možno označiť niektoré práce Horove či Raticove. Učebnica profesora Horu, *Soustava exekučního práva*,¹ sa problematike exekučných právnych sporov venovala pomerne obsiahlo so zreteľom na súdobú právnu úpravu civilných exekúcií. Hora v citovanej práci za exekučné právne spory označil spory o odklad, zastavenie a zrušenie exekúcie (porovnaj citovanú prácu, s. 82 a nasl.). Hora výslovne uvádza (strana 84): „Způsob, jakým hledí zákon vyrovnati odporující si zájmy toho, kto za odklad žádá, a zájmy věřiteli při odkladu exekuce je tento:

1. Má-li odklad býti vůbec povolen, musí žadatel osvědčiti, že bude-li s výkonem exekuce počato nebo v ní pokračováno, je proň s tím spojené nebezpečí nenahraditelné, nebo těžce nahraditelné újmy majetové; nelze přisvědčiti mínění, že žadatel má pro sebe zákonou doměnku újmy a nemusí tudíž nebezpečnost újmy tvrditi a svědčovati.

¹ Hora, V. *Soustava exekučního práva se sřeteltem ke Slovensku a Podkarpatské Rusi*. Praha, 1930, 311 s.

2. Není-li se žádaným odkladem spojené ohrožení uspokojení vymáhajícího věřitele, lze odklad exekuce povolití bez uložení jistoty, jinak jen proti jistotě.“

Ďalej na strane 85 Hora uvádza: „Rozhodnutí o návrhu může soud učiniti buď bez dalšího, nebo po předchozím vyšetření důležitých okolností, zejména po výslechu vymáhajícího věřitele.“ Z uvedené je zřejmé, že v súdovej doktríne civilného exekučného práva boli spory o odklad exekúcie vnímané ako typické exekučné právne spory, o ktorých bolo rozhodované spravidla po predchádzajúcom pojednávaní a so zreteľom na zásady sporového konania.

Menší záujem exekučným právnym sporom venoval vo svojich prácach profesor Ratica². Zo základných doktrínálnych prameňov exekučného práva za tzv. prvej republiky nutno ešte spomenúť komentár k exekučnému zákonu od JUDr. Júliusa Karmána³. V citovanej práci (strana 42) Karmán uvádza: „Pri rozhodnutí o návrhoch na odklad exekúcie (§ 28 ExP.) treba brať zreteľ nie len na následky spojené pre dlžníka s pokračovaním v exekúcii, ale treba tiež rovnako uvážiť účinky odkladu exekúcie na včasné a úplné uspokojenie vymáhajúceho veriteľa, pokiaľ je príčina obávať sa nejakého ohroženia, uložiť dostatočné zaistenie, a tým učiniť nepochybným, že vykonateľný nárok bude uskutočnený.“

Ešte hlbšie o problematike exekučných právnych sporov pojednáva Karmán v komentári k § 30 ExP.: „Ak exekučné právo v celku alebo čiastočne zaniklo alebo odložené povolením predĺženia lehoty, môže dlžník u súdu povoľujúceho exekúciu podať žalobu o zrušenie, obmedzenie alebo o odklad exekúcie:

a) pri exekúcii zakladajúcej sa na súdnom rozhodnutí, na základe skutkovej okolnosti, ktorá nastala vtedy, keď túto už podľa ustanovení Občianskeho súdneho poriadku už nebolo možno uplatňovať v spornom pokračovaní, ktoré rozhodnutiu prechádzalo;

b) pri exekúcii zakladajúcej sa na súdnom pokonaní, na základe skutkovej okolnosti, ktorá nastala po uzavretí pokonania;

c) pri exekúcii povolenej na základe verejno-notárskej listiny, a to o zrušenie alebo obmedzenie i vtedy, keď predpoklady úplne alebo čiastočne chýbali. ... Zrušujúci, obmedzujúci alebo odkladajúci rozsudok má účinok v § 38, 41 až 43 tohto zákona označený.“

Z uvedeného je zřejmé, že rovnako tento historický doktrínálny prameň jednoznačne operuje s povahou exekučných právnych

sporov v tom zmysle, že ide o klasické sporové konania vyvolané povahou konania exekučného, a ktoré nastávajú v prípadoch, ak nastane spor o exekučným titulom priznané právo.

Z novších doktrínálnych prameňov sa problematike exekučných právnych sporov venovala literatúra komentárová, učebnicová i monografická. Za doteraz neprekonanú monografickú prácu z odboru civilného exekučného práva je všeobecne považovaná práca Doc. Josefa Fialu z rok 1972⁴.

Fiala v citovanej práci (strana 43 a nasl.) rozoznáva exekučné spory:

1. pred začatím exekučného konania,
2. v priebehu exekučného konania,
3. po skončení exekučného konania.

Pred začatím exekučného konania podľa Fialu môžu vznikáť iba spory o doplnenie exekučného titulu, ktoré je nevyhnutné na podanie návrhu na vykonanie exekúcie. Ide o spory podľa vtedajšieho znenia § 262 ods. 1 OSP, ak povinnosť uložená v exekučnom titule je závislá na splnení podmienky alebo na splnení vzájomnej povinnosti oprávneného a splnenie podmienky alebo vzájomnej povinnosti oprávneného nemožno preukázať inou listinou požadovanou vtedajším znením § 262 ods. 2 OSP, než rozsudkom. Rovnako za exekučný právny spor pred začatím exekučného konania Fiala považuje situácie, ak nastal prechod práva alebo povinnosti na inú osobu než v exekučnom titule uvedenú (§ 256 ods. 1 vtedajšieho znenia OSP) a nemožno prechod práva alebo povinnosti preukázať inou listinou než rozsudkom. Tieto dve skupiny prípadov Fiala zaraďuje k exekučným právnym sporom preto, že bez rozsudku získaného v týchto sporov nemožno úspešne požiadať o povolenie exekúcie, i keď inak má oprávnený formálne a prípadne materiálne vykonateľný exekučný titul (citovaná práca, strana 43).

Za exekučné spory vznikajúce v priebehu exekučného konania Fiala označuje:

- a) exekučné spory z dôvodu zmeny oprávneného alebo povinného (§ 256 ods. 1 vtedajšieho znenia OSP),
- b) spory vylučovacie,
- c) spory odporové,
- d) spory oprávneného voči platiteľovi mzdy
- e) spory oprávneného voči peňažného ústavu,
- f) spory oprávneného voči dlžníkovi povinného,
- g) spory opatrovníka voči dlžníkovi z cenného papiera,

² Ratica, J. Exekučné právo. Prehľad sústavy. Bratislava, 1948, 80 s.

³ Karmán, J. Exekučný zákon. Druhý prepracovaný a doplnený vydanie. Vydavateľstvo Academia v Bratislave, 1935, 446 s.

⁴ Fiala, J. Spory vznikajúci z podnetu výkonu rozhodnutí (exekuční spory), Praha, 1972, 120 s.

- h) spory, že exekúcia je neprípustná z dôvodu podľa § 24 zák. č. 98/1963 Zb., o rozhodčím řízení v medzinárodném obchodním styku a o výkon rozhodčích nálezů,
- ch) spory tretích osôb, že exekúcia je neprípustná.

Za exekučné spory vznikajúce po skončení exekúcie Fiala považuje len spory z tzv. lepšieho práva.

Všetky doteraz uvádzané spory Fiala považuje za exekučné právne spory prejednávane v riadnom nachádzacom (základnom konaní). Rozoznávame však aj exekučné právne spory, ktoré svojou povahou spadajú do kompetencie exekučného súdu, to znamená, že na ich prejednanie a rozhodnutie o nich je kompetentný (oprávnený a aj príslušný) exekučný súd v rámci prebiehajúceho exekučného konania. Tieto spory nazývame spormi incidenčnými. Fiala (citovaná práca, strana 45) za exekučné spory riešené v konaní incidenčnom považuje:

1. spory o to, že zaniklo právo exekučným titulom priznané (§ 268 ods. 1 písm. g) vtedajšieho znenia OSP),
2. spory o to, že exekúcie je vôbec neprípustná (§ 268 ods. 1 písm. h) vtedajšieho znenia OSP),
3. spory podľa § 351 ods. 3 vtedajšieho znenia OSP (na rozdiel od predchádzajúci toto znenie OSP nie je nijakým spôsobom reflektované v súčasnom znení OSP, či exekučného poriadku).

Dichotómiu exekučných právnych sporov na incidenčné a spory prejednavané a rozhodované v základnom nachádzacom konaní reflektuje vo svojich prácach i profesor Macur. Vo svojej učebnici exekučného práva⁵ uvádza (strana 110): „Exekučné konanie je svojou povahou zamerané na nútenú realizáciu plnení, ktoré bolo priznané oprávnenému evidentným a pre štát záväzným spôsobom _ exekučným titulom. Ak má byť v exekučnom konaní prejednaný zvláštny spor, ktorý s výkonom rozhodnutia bezprostredne súvisí, musí sa v dôsledku toho celá koncepcia exekučného konania do určitej miery zmeniť, a prispôbiť sa povahe plne rozvinutého kontradiktórneho sporu. Takéto spory, riešenie priamo v rámci exekučného konania sú označované ako spory incidenčné, a konanie, v ktorom sú prejednavané sa nazýva konanie incidenčné. V prípade prejednavania incidenčného sporu obsahuje exekučné konanie dve rozdielne zložky, z ktorých jedna má povahu nútené vymáhania práva, druhá povahu riešenia sporu o právo.“

Macur dodáva, že vo väčšine prípadov sú exekučné právne spory, to znamená spory vznikajúce v priamej súvislosti s výkonom

rozhodnutia, prejednavané a rozhodované v samostatnom oddelenom konaní sporovom. Ani Fiala ani Macur pre tieto exekučné právne spory prejednavané v samostatnom formálne úplne oddelenom konaní nevyslovujú konkrétne pomenovanie na rozdiel od sporov incidenčných, to znamená sporov, ktoré sú prejednavané a rozhodované v rámci prebiehajúceho konania exekučného. V súvislosti s uvedenou dichotómiou navrhujeme popri sporoch incidenčných, pre druhú skupinu exekučných právnych sporov, to znamená pre skupinu sporov, ktoré sú prejednavané v samostatnom, formálne úplne oddelenom konaní, pomenovanie koincidenčné spory, pretože určitým spôsobom koincidujú, teda súvisia s exekúciou, avšak sú prejednavané v samostatnom konaní, ktoré rovnako koinciduje s konaním exekučným.

V ďalšom výklade sa však sústredíme výlučne na spory incidenčné, ktoré sú koniec koncov ťažiskovo pertraktované vo všetkých ostatných citovaných prácach. Incidenčný spor je kontradiktórny exekučný spor ovládaný princípom prejednacím.⁶ V incidenčom spore ide o to, aby sa kontradiktórny záujem účastníkov exekučného konania (prípadne iných subjektov exekučného konania) prejednal a rozhodlo sa o ňom v rámci konania exekučného. Napriek tomu, že nedochádza k žiadnemu formálnemu oddeleniu tohto konania ako v prípade sporov koincidenčných, ide o typický kontradiktórny spor ovládaný prejednacím princípom, v ktorom spravidla povinný tvrdí a preukazuje skutočnosti relevantné pre odklad či zastavenie exekúcie, a oprávnený týmto tvrdeniam povinného kontruje a snaží sa preukázať ich neexistenciu a potrebu v exekučnom konaní pokračovať. V tomto incidenčnom spore rozhoduje súd vždy uznesením, no napriek tomu má toto rozhodnutie incidenčného sporu vždy povahu meritórneho rozsudového výroku (zhodne Macur, citovaná práca, strana 111).

Za najtradovanejšie exekučné incidenčné spory možno považovať spory opozičné a spory impugnačné.

a) Opozičné exekučné spory.

Incidenčný opozičný spor je spor o zastavenie exekúcie z dôvodu zániku práva priznaného exekučným titulom (bývalé znenie § 268 ods. 1 písm. g) OSP a súčasné znenie § 57 ods. 1 písm. f) Exekučného poriadku). Macur (citovaná práca, strana 111) zastavenie exekúcie z dôvodu neprípustnosti viaže na návrh povinného na začatie incidenčného konania o zastavenie exekúcie. Spor medzi oprávneným a povinným o zastavenie exekúcie je možné riešiť iba za predpokladu, že povinný svoje právo uplatní. Ide teda o neprípustnosť exekúcie relatívnu. Dôvodom

⁵ Macur, J.: Kurs občanského práva procesního. Exekuční právo. První vydání. Praha, C.H.Beck, 1998.

⁶ Macur, citovaná práca, strana 111.

zániku práva priznaného exekučným titulom budú spravidla všetky dôvody zániku záväzkov podľa hmotného práva. Macur sa v citovanej práci podrobne zaoberá charakterom opozičného incidenčného sporu, ako aj charakterom návrhu povinného na zastavenie exekúcie z tohto dôvodu. Vyvodzuje, že opozičná žaloba je takzvanou procesnou konštitutívnou žalobou, ktorou sa povinný domáha súdneho rozhodnutia o neprípustnosti exekúcie a svoj žalobný návrh opiera o tvrdenie, že po vzniku exekučného titulu vymáhané právo zaniklo alebo že nastali iné skutočnosti, ktoré zabraňujú jeho vymáhateľnosti.

b) Incidenčné spory impugnačné.

Impugnačné spory sú spory o všeobecnú neprípustnosť exekúcie, normatívne upravené v bývalom znení § 268 ods. 1 písm. h) OSP a v súčasnom znení § 57 ods. 1 písm. g) Exekučného poriadku. Za impugnačný incidenčný spor možno označiť len taký spor o zastavenie exekúcie z tohto dôvodu, ak strany exekučného konania zaujímajú ohľadom prípustnosti či neprípustnosti exekúcie protichodné právne stanoviská a uplatnenie neprípustnosti exekúcie zostáva výlučne v dispozícii účastníkov konania. Predmetom sporu môžu byť tak otázky skutkové, ako aj otázky právneho posúdenia. Vo všetkých týchto prípadoch je na začatie incidenčného impugnačného konania potrebný návrh povinného, bez ktorého nemôže súd uvedené sporné otázky riešiť (Macur, citovaná práca, strana 115).

III. Stav de lege lata

Podľa stavu de lege lata za incidenčné exekučné právne spory možno považovať tri druhy sporov:

1. Incidenčný spor námietkový

To znamená spor iniciovaný prostriedkom procesnej obrany povinného (námietky), o ktorom rozhoduje súd. Ak akceptujeme uvedené doktrínálne východiská, námietkový spor predstavuje typický exekučný právny spor prejednávany v incidenčnom konaní, pre ktorý však platia všetky procesné princípy a zásady kontradiktórneho sporového konania. Povinný v námietkach (v návrhu na začatie incidenčného námietkového konania) tvrdí, že po vzniku exekučného titulu nastali okolnosti, ktoré spôsobili zánik vymáhaného nároku, alebo bránia jeho vymáhateľnosti, prípadne sú tú iné dôvody, pre ktoré je exekúcia neprípustná (neprípustnosť exekúcie v námietkovom konaní je prakticky totožná s neprípustnosťou exekúcie pri incidenčnom konaní o zastavenie exekúcie podľa § 57 ods. 1 písm. g) Exekučného poriadku). Exekučný súd konajúci a rozhodujúci v námietkovom spore by preto mal rešpektovať uvedené doktrínálne východiská

a vnímať rozhodovanie o námietkach ako rozhodovanie o spore o právo, prípadne skutkových okolnostiach medzi oprávneným a povinným. Jednou z kľúčových zásad kontradiktórneho sporového konania je zásada ústnosti.

Domnievame sa pre to, v zhode s uvedeným doktrínálnymi historickými východiskami, že na prejednanie námietok by mal exekučný súd nariadiť pojednávanie a pristupovať k nemu ako ku klasickému pojednávaniu v sporovom kontradiktórnom procese. Rovnako sa domnievame, že lehota 60 dní, ktorú má súd na rozhodnutie o námietkach (porovnaj § 50 ods. 2 Exekučného poriadku) nijako nebráni a ani časovo nevyklučuje nariadenie pojednávania. Celá koncepcia námietkového konania podľa § 50 Exekučného poriadku je vyslovene zameraná na podčiarknutie charakteru tohto konania ako incidenčného sporu – tieto východiská však súdová exekučná prax nevníma, ba priam ich ignoruje. Rozhodovanie námietkového incidenčného sporu „od stola“ je v hrubom rozpore s uvedenými doktrínálnymi východiskami, teleologickým výkladom ustanovení Exekučného poriadku o námietkovom konaní ako aj v rozpore so zmyslom exekučného konania ako takého.

2. Spory o odklad exekúcie.

Za klasický incidenčný exekučný právny spor možno považovať predovšetkým tie dôvody odkladu exekúcie, ktoré sú založené na skutkových tvrdeniach a dôkaznom bremene zo strany povinného, ktorý žiada o odklad exekúcie. Návrh na odklad exekúcie rovnako možno považovať za návrh na začatie osobitného incidenčného konania o odklade exekúcie, na ktoré sa vzťahujú uvedené doktrínálne i historické východiská incidenčného konania. Preukázanie skutočnosti, že sa napríklad povinný bez svojej viny ocitol prechodne v takom postavení, že by neodkladná exekúcia mohla mať pre neho alebo pre príslušníkov zvlášť nepriaznivé následky je typickou povinnosťou tvrdenia, ktorá je stíhaná procesným bremenom – dôkazným bremenom zo strany povinného. Rovnako preukázanie tvrdení oprávneného, že by bol neodkladným výkonom exekúcie vážne poškodený je viazané na splnenie povinnosti tvrdenia a dôkaznej povinnosti, bremena tvrdenia a dôkazného bremena zo strany oprávneného. Ide o typický incidenčný spor, na prejednanie ktorého by mal exekučný súd nariadiť pojednávanie a viesť toto incidenčné konanie v duchu klasického kontradiktórneho sporu.

3. Spory o zastavenie exekúcie z dôvodu zániku práva či všeobecnej neprípustnosti exekúcie.

Spory o zastavenie exekúcie predovšetkým z dôvodu podľa § 57 ods. 1 písm. f) Exekučného poriadku, teda že po vydaní rozhodnutia zaniklo právo ním priznané, resp. podľa písm. g),

že exekúciu súd vyhlásil za neprípustnú, pretože je tu iný dôvod, pre ktorý exekúciu nemožno vykonať, tvoria klasické, doktrínálne dobre zdokumentované incidenčné exekučné spory, konkrétne spory opozičné a impugnačné (porovnaj predchádzajúce výklady). Ani súčasné znenie § 58 ods. 1 Exekučného poriadku, v zmysle ktorého exekúciu súd zastaví na návrh alebo aj bez návrhu, nemôže tvoriť prekážku uvedených doktrínálnych východísk. Ak ilustráciu uvádzame dôvod zastavenia exekúcie podľa § 57 ods. 1 písm. c) Exekučného poriadku, v zmysle ktorého súd exekúciu zastaví, ak zastavenie exekúcie navrhol ten, kto navrhol jej vykonanie. V tomto prípade bez návrhu oprávneného súd jednoducho exekúciu zastaviť nemôže.

Staršia komentárová literatúra načrtnutý rozpor medzi zastavením exekúcie na návrh alebo aj bez návrhu reflektovala ešte hlbšie, konkrétne v tom zmysle, že návrh povinného bude nevyhnutný na zastavenie výkonu rozhodnutia i v prípadoch všeobecnej neprípustnosti exekúcie, resp. i v iných prípadoch.⁷ Slová zákonodarcu použité v právnych predpisoch majú podliehať určitým výkladovým pravidlám, ktorých aplikáciou dospejeme k skutočnému významu zákonodarcom použitého pojmu. Na tomto mieste odkazujeme na slová prof. Eliáša: „To, že zákonodarcu použije v norme nejaké slová, nerozhoduje ešte o určitom pojme, ale je na právnej vede, aby jeho obsah stanovila podľa podstatných znakov inštitútu, a teda je tiež na nej, aby viedla prax k jeho poznaniu, keď o ňom častokrát i sám zákonodarcu má predstavu len hmlistú.“⁸ Brilantné Eliášove slová len podčiarkujú fakt, že ustanovenia Exekučného poriadku nepriamo odkazujúce na charakter incidenčných konaní, musia byť vykladané v súlade s historickou pamäťou práva, a teda tak, ako sú podstatné znaky inštitútu incidentných sporov definované doktrínálne i teleologicky.

Problematickým sa v praxi javí predovšetkým impugnačný spor, teda spor podľa § 57 ods. 1 písm. g) Exekučného poriadku, kedy exekúciu súd vyhlási za neprípustnú, pretože je tu iný dôvod, pre ktorý exekúciu nemožno vykonať. Problematickosť uvedeného ustanovenia sa prejavuje predovšetkým v tom, ako súd má, resp. nemá o uvedenej neprípustnosti rozhodnúť. Vyskytli sa dva protichodné názory, z ktorých jeden preferuje existenciu len jedného rozhodnutia, ktorým sa exekúcia zastaví a neprípustnosť sa konštatuje buď vo výroku toho istého uznesenia, prípadne sa uvedenie len v odôvodnení tohto uznesenia. Druhý názor naopak hovorí o dvojfázovosti rozhodovania súdu v tomto incidenčnom spore, teda jedným uznesením najskôr súd vyhlási exekúciu za neprípustnú a po jeho právoplatnosti exekúciu zastaví. Zástancom druhého názoru je predovšetkým Macur (citovaná práva, strana 112), ktorý historickou i komparatívnou metódou preu-

kazuje nevyhnutnosť existencie dvoch samostatných uznesení, z ktorých jedným sa vyhlási exekúcia za neprípustnú a po jeho právoplatnosti sa exekúcia zastaví. Zástancom prvého názoru je napríklad Fiala (citovaná práca, strana 109), ktorý dokonca tvrdí, že neprípustnosť výkonu je tu dôvodom pre zastavenie exekúcie, a patrí preto do odôvodnenia rozhodnutia, nie je do jeho výroku.

Uvedený názor viac-menej akceptovala i slovenská judikatúrna prax, napr. rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vo veci sp. zn. 2MCdo 18/2005, ktoré v odôvodnení konštatuje „Pri tomto dôvode neprípustnosti exekúcie súd rozhodne o neprípustnosti exekúcie a exekúciu zastaví jedným uznesením, v ktorom sa uvedie výrok o neprípustnosti i výrok o zastavení exekúcie. Simultánny spôsob rozhodovania o týchto procesných skutočnostiach je dovolený vzhľadom na to, že proti takémuto rozhodnutiu nemožno podať odvolanie. Osobitné rozhodovanie o neprípustnosti a o zastavení exekúcie by navyše odporovalo hospodárnosti a účelu exekučného konania.“ Ešte spornejším sa nám javí názor Najvyššieho súdu vyslovený vo veci sp. zn. 3Cdo 113/2005, v zmysle ktorého „Zastavenie exekúcie podľa § 57 ods. 1 písm. g) Exekučného poriadku, ktoré predpokladá pred rozhodnutím o zastavení exekúcie najskôr rozhodnúť o vyhlásení exekúcie za neprípustnú, nemohol exekučný súd takéto rozhodnutie o vyhlásení exekúcie za neprípustnú vydať. Exekučný súd totiž môže rozhodovať len vo veciach, o ktorých tak výslovne stanoví Exekučný poriadok; rozhodovanie o neprípustnosti exekúcie podľa § 57 ods. 1 písm. g) Exekučného poriadku však nebolo exekučného súdu zverené. O vyhlásení exekúcie za neprípustnú je oprávnený rozhodovať súd podľa tretej časti Občianskeho súdneho poriadku.“

Obe citované rozhodnutia absolútne nereflektujú doktrínálne východiska incidenčných sporov a v zmysle načrtnutých súvislostí nereflektujú spomínanú historickú pamäť práva. Obe spomínané rozhodnutia zabúdajú na to, akým spôsobom bolo rozhodovanie o týchto incidenčných sporoch vnímané v minulosti, pričom právna úprava platná v minulosti sa viac-menej transformovala do súčasnej platnej právnej úpravy v Exekučnom poriadku. Uvedené judikatúrne východiská v zásade akceptovala i doktrína (porovnaj Mazák, J. Exekučný poriadok. Komentár. Bratislava, Iura Edition, 2003, s. 216).

Prikláňame sa skôr k Macurovmu názoru o potrebnosti rozhodovania v dvoch fázach. Zdôvodňujeme to okrem iného tým, že uznesenie súdu o neprípustnosti exekúcie predstavuje oné meritorne rozhodnutie súdu v incidenčnom spore, ktoré okrem iného zakladá i prekážku právoplatne rozhodnutej veci vo vzťahu

⁷ Porovnaj Rubeš, J. Občianský súdny rád. Komentár. Díl II. Praha, Orbis, 1970, s. 287.

⁸ Eliáš, K. Prodej podniku a cenné papíry na řad jako jeho součást. Právní rozhledy, 8/2001, s. 373.

k exekúcii či jej časti, ktorú vyhlásil súd za neprípustnú. Zo zásady právnej istoty možno vyvodit', že prekážka právoplatne rozhodnutej veci je prekážkou veci, o ktorej bolo právoplatne rozhodnuté vo forme samostatného rozsudného výroku (hoci obsiahnutého v meritórnom uznesení súdu o incidenčnom spore). Uvedené je i v súlade s Macurovými komparatívnymi závermi.

IV. De lege ferenda alebo namiesto záveru

Načrtnuté historické súvislosti i stručná analýza stavu de lege lata determinuje naše úvahy o vnímaní incidenčných právnych

sporov, či exekučných právnych sporov v širšej rovine i do budúcnosti. Podľa nášho názoru nie sú potrebné legislatívne zásahy v uvedenej oblasti. Súčasná normatívna právna úprava Exekučného poriadku podľa nášho názoru dostatočným spôsobom reflektuje uvedené doktrínálne i historické závery a nie je potrebné ju zásadným spôsobom menit' pro futuro. Z hľadiska orgánov aplikácie práva, predovšetkým exekučných súdov, by úplne postačilo vrátiť sa k prvej časti našich úvah, a teda vrátiť sa ad quem et fontés.

K úhrade věcných nákladů banky

JUDr. Ingrid Švecová,
soudní exekutorka Exekutorského úřadu Praha 3
členka Prezidia Exekutorské komory České republiky

Ústavní soud se aktuálně ústavním nálezem sp. zn. II. ÚS 543/11 ze dne 11. května 2011 vyslovil k výkladu exekučního řádu, a to způsobem, který zásadně dotváří výklad zákonného postavení soudního exekutora v kontextu jeho procesního působení v poměru k jiným subjektům exekučního řízení, než jsou jeho účastníci. Ústavní nález v uvedeném ohledu významně zasahuje do sjednocujícího stanoviska Nejvyššího soudu sp. zn. Cpjn 200/2005 k výkladu zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Tento článek si klade za cíl soustředit se především na praktické dopady tohoto nálezu.

1. Uvedeným ústavním nálezem bylo vyhověno ústavní stížnosti stěžovatelky - bankovního ústavu BRE Bank S. A., organizační složka podniku, kterou se stěžovatelka domáhala zrušení 1471 (posléze jen 1402) usnesení soudního exekutora Juraje Podko-

nického, jimiž bylo rozhodnuto o jejím požadavku na náhradu věcných nákladů spojených s poskytnutím informací na podkladě 18052 žádosti soudního exekutora o poskytnutí součinnosti v období od 30. července 2010 až 29. listopadu 2010.

Ústavní soud vycházel přitom ze stavu, kdy na žádost soudního exekutora reagovala stěžovatelka sdělením, obsahujícím výše požadované, když soudnímu exekutorovi zaslala elektronicky, hromadně několik datových zpráv s průvodním dopisem, tabulkou s vlastní odpovědí a fakturou, v níž požadovala uhradit částku 200,-Kč spolu s 20 % DPH za každou osobu (povinného), jíž se předmětná žádost týkala. Uvedená částka se přitom sestávala z paušálně stanovených mzdových nákladů, nákladů na kopírování pro zajištění možnosti ručního předání žádosti soudního exekutora mezi jednotlivými odděleními a z průměrných nákladů (vztažmo k jednomu sdělení k žádosti o součinnost) stěžovatelky na licenční poplatky za užívání specifikovaných počítačových a databázových systémů.

¹ Citované stanovisko mj. uvádí: „Ust. § 34 odst. 1 EŘ je přílehlavě vykládat ve shodě s ust. § 128 OSŘ, jež zakotvuje totéž, avšak s výslovným dovětkem, že subjekty povinné součinností mají právo na náhradu hotových výdajů. Není důvod zde vyjádřený princip ochrany třetích osob nezachovat i v jejich vztahu k exekutorovi...“

Celkem 1402 napadenými usneseními soudního exekutora byly požadavky na úhradu věcných nákladů banky zdůvodněné ust. § 38 odst. 5 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZoB“) za podání zprávy podle ust. § 38 odst. 3 ZoB ve výši 200,- Kč posouzeny jako neoprávněné se zdůvodněním, že dle ust. § 34 odst. 1 zákona o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů č. 120/2001 Sb. (dále jen EŘ) jsou povinny třetí osoby poskytnout součinnost bezplatně. Co se týče jednotlivých položek požadovaných nákladů, částka 200,- Kč je stanovena na základě vlastního sazebníku bankovních poplatků banky, tedy na základě vlastního jednostranného rozhodnutí. Banka neosvědčila dostatečně své hotové náklady spojené s poskytnutím součinnosti a soudní exekutor nemůže přiznat právo na náhradu hotových nákladů, když banka řádně neprokázala jejich výši.

2. Ústavní nález obsahuje pro exekuční praxi závazné právní závěry.

Odůvodnění ústavního nálezu především konstatuje, že stěžovatelce je namíste poskytnout ochranu na úrovni ústavněprávní, neboť „... podle ust. § 202 odst. 1 písm. g) OSŘ není proti usnesení soudního exekutora odvolání přípustné...“ a „...postup soudního exekutora v dané věci byl dle názoru Ústavního soudu natolik extrémní, že i přes bagatelnost jí uplatňovaných částek (...) je třeba ji považovat za osobu oprávněnou k podání ústavní stížnosti...“

Ústavní nález odkazuje na stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 15.2.2005 sp. zn. Cpjn 200/2005 k výkladu EŘ, které z hlediska ústavně právního až na zásadní výjimku (viz dále) aprobuje. Poukazuje na to, že otázka náhrady věcných nákladů spojených s poskytnutím součinnosti soudnímu exekutorovi, resp. její „bezplatnost“, je stanoviskem Nejvyššího soudu výslovně vyřešena¹. Nerespektování závěrů obsažených v uvedeném stanovisku Nejvyššího soudu shledal Ústavní soud za porušení základního práva stěžovatelky na legitimní očekávání.

Ústavní nález vychází z toho, že soudní exekutor vykonává svěřenou státní (soudní) moc. Proto pro účastníky exekuce musí platit stejný standard ochrany jejich základních práv jako v řízení před soudy. Uvádí, že rozhodování nezávislých obecných soudů se uskutečňuje v ústavním a zákonném procesně právním a hmotně právním rámci. Pokud jde o zákonný procesně práv-

ní rámec, poukazuje na poučovací povinnosti soudu podle § 5 OSŘ a povinnost vyzvat účastníky, aby nesprávné nebo neúplné podání bylo opraveno nebo doplněno podle § 43 odst. 1 OSŘ. Soudní exekutor měl, dospěl-li k závěru o nedostatečné specifikaci vynaložených věcných nákladů, poučit stěžovatelku o možnosti a způsobu jejich uplatnění; podle ústavního nálezu měl tuto povinnost splnit již ve výzvě k poskytnutí součinnosti.

3. Soudní exekutor se podle ústavního nálezu dožadoval, aby Ústavní soud změnil závěry sjednocujícího stanoviska Nejvyššího soudu a stávající rozhodovací praxi soudních exekutorů usměrnil, resp. sjednotil tak, že bezplatnost plnění součinnosti povinnosti ve smyslu § 34 odst. 1 EŘ znamená i to, že osoba k poskytnutí povinnosti povinná nemá nárok na náhradu hotových výdajů, resp. věcných nákladů (§ 38 odst. 3 ZoB). Ústavní nález konstatuje, že k takovéto změně nevidí důvod. Naopak názor Nejvyššího soudu vyjádřený v citovaném sjednocovacím stanovisku považuje Ústavní soud za nezbytné korigovat, pokud jde o závěr, že náhradu hotových výdajů hradí stát. Ústavní nález v tomto ohledu argumentuje v rovině ústavně právní; v rovině procesně právní však zůstávají otázky, které musí procesní praxe dořešit.

4. Je třeba konstatovat, že by již neměly existovat pochybnosti o charakteru právního vztahu mezi soudním exekutorem a osobou zúčastněnou na řízení, která není oprávněným či povinným a požaduje náhradu hotových výdajů (věcné náklady banky, eventuelně jiný druh nákladů podle zvláštních zákonných předpisů), ale i např. znalečné či hotové výdaje v souvislosti s plněním ediční povinnosti. Tento právní poměr má charakter procesně právního vztahu, kdy soudní exekutor autoritativně rozhoduje o procesních nárocích osob zúčastněných na řízení při provádění exekuce². Pokud by tomu tak nebylo, musel by citovaný ústavní nález především shledat porušení základního práva stěžovatelky na spravedlivý proces především v nedostatku pravomoci soudního exekutora (v nedostatku svěřené soudní moci v oblasti vykonávací).

Z toho jednoznačně vyplývá na straně soudního exekutora existence poučovací povinnosti o procesních právech a povinnostech (§ 5 OSŘ) již ve fázi žádosti o poskytnutí součinnosti. Z toho pak dále plyne, že různé „faktury“ či „vyúčtování“ vystavené zmíněnými osobami zúčastněnými na řízení nebudou ze své povahy zpravidla splňovat nároky kladené na procesní podání (návrh) v konkrétní exekuční věci. Na podkladě posouzení konkrétní podoby a zejména obsahu „faktury“ či „vyúčtování“ z hlediska

² Tak např. ve sporu T-Mobile Czech Republic a.s. proti autorce tohoto článku, Obvodní soud pro Prahu 3 pod sp. zn. 16C 182/2010 v souladu s uvedenými závěry zamítl žalobu o úhradu faktury za poskytnutou součinnost.

náležitosti procesního podání a i s přihlédnutím k eventuálnímu nesplnění zmíněné poučovací povinnosti, pak bude podle konkrétní situace a k naplnění základního práva na spravedlivý proces nutno zvážit existenci povinnosti ve smyslu ust. § 43 odst. 1 OSŘ vyzvat osobu zúčastněnou na exekučním řízení, aby nesprávné nebo neúplné podání bylo opraveno nebo doplněno.

Z exekuční praxe jsou známy případy, kdy banka provádí započtení „poplatku za realizaci exekučního titulu“ oproti částce, kterou je povinna vyplatit podle pravomocného exekučního příkazu k přikázání pohledávky z účtu povinného. Vzhledem k procesnímu charakteru právních poměrů, v nichž se peněžita plnění uskutečňují, nejde ani v jednom případě o občansko-právní pohledávku a tedy započtení ve smyslu ust. § 580 OZ není možné. Na místě je proto řešení uložením pořádkové pokuty.

5. Odůvodnění ústavního nálezu v části IV. bod 20 autoritativně vyslovuje korekci názoru Nejvyššího soudu, že náhradu hotových výdajů hradí stát. V této souvislosti se odůvodnění ústavního nálezu omezuje pouze na konstatování faktu, že náhrada nákladů soudního exekutora vzniklých v souvislosti s exekuční činností je upravena ust. § 87 odst. 1 EŘ ve spojení s ust. § 13 exekučního tarifu - vyhlášky č. 330/2001 Sb. Jde zřejmě o vymezení výkladového cíle z hlediska ústavněprávního a nikoliv o systematický výklad procesních předpisů (z pohledu Ústavního soudu tzv. jednoduchého práva).

V této souvislosti je především nutno konstatovat, že primárně jde o řešení problematiky hotových výdajů (věcných nákladů) osoby splnící součinnostní povinnost a nikoliv o řešení hotových výdajů soudního exekutora. Zejména z procesní povahy právního vztahu při uplatňování hotových výdajů (věcných nákladů) lze dovodit, že soudní exekutor nejprve o výši náhrady hotových výdajů (věcných nákladů) usnesením pravomocně rozhodne a následně je, s ohledem na uvedený závazný názor, sám uhradí. Úhradou náhrady hotových výdajů (věcných nákladů) osobě splnící součinnostní povinnost vzniknou soudnímu exekutorovi hotové výdaje, které lze určit v příkazu k úhradě nákladů exekuce (§ 88 EŘ).

Co lze považovat za hotové výdaje osobě splnící součinnostní povinnost je problematika, která je v podmínkách občanského soudního řízení judikaturou i naukou řešena.³

6. Uvedený ústavní nálezu zasahuje do oblasti procesní vztahů, v níž sjednocování judikatury patří výsostně do agendy Nejvyššího

ho soudu. Ústavní nálezu se tímto problémem poměrně podrobně zabývá a mj. konstatuje, že tyto jeho nezbytné zásahy „ilustrují nekonceptnost systému dovolacího řízení“, když řádný ani mimořádný prostředek proti rozhodnutí exekutora o náhradě hotových výdajů OSŘ nepřipouští. S tím lze souhlasit. Otazníky vyvolává podpůrná kazuistická argumentace ústavního nálezu o nesprávnosti názoru Nejvyššího soudu v tom, že náhradu hotových výdajů má hradit stát:

„...se nejví jako nepřiměřené, aby hotové výdaje v řádu desetikorun hradil bance jako osobě poskytující součinnost sám exekutor (z paušálu ve výši 3.500,- Kč dle ust. § 13 exekučního tarifu), čímž je šetřen i názor Nejvyššího soudu, když je pouze dovyložen v tom směru, že soudní exekutor, vykonávající moc na něj státem delegovanou, je z ní rovněž vázán povinností k úhradě hotových výdajů za poskytnutí součinnosti ze strany bank. Takto vyložená povinnost soudního exekutora není nepřiměřená vzhledem k výši paušálu, přičemž demonstrativní výčet úkonů, na jejichž úhradu je paušál určen tomuto výkladu nebrání.“

K uvedenému je zapotřebí poznamenat, že exekuční praxe se obecně shoduje v tom, že právě u peněžních ústavů má smysl pouze plošné zjišťování alespoň v rozsahu největších bank. Zároveň ust. § 58 odst. 2 EŘ stanoví provedení exekuce na peněžité plnění přednostně i přikázáním pohledávky z účtu povinného. Proto nejde o desetikoruny a úhrada věcných nákladů dotazovaných bank je v poměru k uvedené výši paušálu zásadní. Ze závěrů ústavního nálezu nevyplývá, zda uvedená argumentace implicitně zahrnuje fakt, že s paušálem nemůže soudní exekutor počítat v nemalé části exekučních věcí, v nichž povinným je nemajetná osoba a exekuce je v důsledku toho zastavena (viz výklad § 89 EŘ uskutečněný nálezem Ústavního soudu ze dne 29. září 2010 ve věci návrhu na zrušení § 89 věty druhé zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti /exekuční řád/ a o změně dalších zákonů, ve znění zákona č. 347/2007 Sb., zveřejněným pod č. 310/2010 Sb.).

Na okraj uvedeného hodnocení lze vyslovit pochybnost, zda z hlediska poměrů de lege ferenda je stav, kdy o široce provázaném sjednocujícím stanovisku Nejvyššího soudu přijatém na úrovni jeho příslušného kolegia je rozhodováno tříčlenným senátem Ústavního soudu, stavem optimálním.

V každém případě by uvedený ústavní nálezu neměl pozornosti odborné veřejnosti ujít.

³ Ústavní nálezu příkladmo výslovně odkazuje na publikaci Bureš, J., Drápal, L., Krčmář, Z. a kol.: Občanský soudní řád. Komentář. I. Díl. 7. vydání. Praha 2006, s. 630-631

Když se dohled bere vážně aneb jak je důležité mít předsedy soudů

Mgr. Antonín Toman,
právník Exekutorské komory České republiky

*„O tom, kdo rychle odsuzuje, skoro by se mohlo říci, že rád odsuzuje, a kdo příliš trestá, že trestá nespravedlivě.“
(Lucius Annaeus Seneca)*

I neváznou parafrází dvou klasických děl Ronalda Dworkina a Oscara Wilda lze začít odlehčený komentář k událostem, které vyvolaly mnohé vášně ze strany soudních exekutorů. Novela exekučního řádu publikovaná pod č. 183/2009 Sb. přinesla kromě jiného také zpřesnění a zejména posílení dohledu nad činností soudních exekutorů.

Je nesporné, že má-li být něco silnější, je nezbytné systematické posilování nikoliv občasné zvednutí obrovského břemena, protože taková neuvážená aktivita vede jednoznačně k vyšší entropii a nenávratným škodám na organismu. Tyto základní biomechanické poučky si však k srdci neberou někteří předsedové okresních soudů, kteří, ač mají oprávnění k výkonu státního dohledu již od 28. května 2009, kdy jim zákonodárce dal nepřímou pokyn k tomu, aby začali postupně zvedat lehká břemena, aby mohli efektivně posílit dohled nad exekuční činností a nad činností § 74 odst. 1 písm. c) exekučního řádu, moc dlouho rozmýšleli a tápali, co si mají počít s tímto nově narozeným dítětem, tj. jak mají s těmito pokyny naložit, jelikož jejich dohledových aktivit bylo v exekutorském rybníku jako nálezů Ústavního soudu ve prospěch soudních exekutorů.

Lze vyjádřit politování, že se zákonodárci při svých pokynech neřídili radami osvícenského filozofa Immanuela Kanta, že „*sklon k pohodlnosti je pro člověka horší než všechny svízele života. Je proto důležité učit dítě již od mládí pracovat.*“ a nenaučili předsedy okresních soudů vykonávat státní dohled již od mládí, tedy od účinnosti novely exekučního řádu. Nemuselo by pak dojít k situaci, kdy předseda okresního najednou provedl (přes svůj dosavadní absolutní nezájem o dohled nad soudními exekutory) jednorázovou spisovou kontrolu. Přičemž se ocitl v pozici malého dítěte z Kantova citátu, které bylo k práci donuceno až pokynem předsedy krajského soudu, jenž musel dohledově oprávněnému předsedovi soudu ukázat správnou cestu k nalezení metod, které povedou k posílení státního dohledu.

Otto von Bismarck tvrdil, že „*se zákony je to podobné jako s párkou. Je lepší, když nevidíme, jak se dělají.*“ Zkusme se vši pokorou nedbat rady pruského mocnáře a nahlédnout pod pokličku, pod kterou se vaří myšlenky zákonodárce. Z důvodové zprávy vyplývá, že zákonodárce byl veden následující myšlenkou. „*Vzhledem k množství prováděných exekucí je nezbytné, aby byl zvýšen počet osob, které mohou provádět kvalifikovaný dohled nad činností exekutorů. Předseda soudu může operativně získat znalosti o rozhodovací praxi exekutora či jeho postupech v exekučních věcech a zajistit tak systematický dohled nad výkonem exekuční činnosti. Prostřednictvím dohledu prováděného předsedou soudu lze nejúčinněji předejít zejména opakovaným pochybením a nesprávné exekutorské praxi konkrétního exekutora.*“

Použití slov „kvalifikovaný, operativní, systematický, nejúčinněji“ by oprávněně mohlo zavdat k úvahám, že monstrózní kontrolní akce po dvou letech mlčení není úplně to, co si zákonodárce představoval, ale budiž. O kvalifikovanosti, operativnosti, systematickosti a účinnosti dohledu lze mít vážné pochybnosti s ohledem na nutnost pokynu z nadřazeného soudu a charakter kontroly, kdy předseda soudu sděluje ve své zprávě, že provedl prověrku spisů soukromých exekutorů (od Plzně až po Brno), přesněji řečeno namátkovou kontrolu vybraných spisů starších tří let.

V podstatě ve všech případech byly zjištěny dle mínění orgánu dohledu závažné průtahy v řízení a Exekutorská komora byla vyzvána, aby sdělila ve lhůtě dvou měsíců, jaké opatření budou proti soudním exekutorům přijata, a jak bylo se závěry spisové prověrky naloženo. Předseda soudu „jako by“ rezignoval na svoji kárnou pravomoc nad soudními exekutory a snažil se své dva roky staré břemeno přenést na Exekutorskou komoru ČR. S politováním lze dodat, že postupy obecných soudů, které automaticky komoře přeposílají stížnosti jim explicitně adresované a zbavují se tak nedůvodně svých povinností vůči daňovým poplatníkům, jsou velmi časté. Za komoru se k výše zmíněné výzvě soudu velmi trefně vyjádřil ve své odpovědi předseda kontrolní komise.

Spisová kontrola exekučního soudu

V minulém měsíci byla Exekutorské komoře ČR doručena zpráva předsedkyně jednoho z exekučních soudů o provedené spisové kontrole sedmi exekutorských úřadů. Kontrola, jež byla provedena z podnětu odvolacího soudu, se týkala namátkově vybraných exekučních spisů starších tří let. Ve svém zhodnocení předsedkyně soudu vytkla závažné průtahy při provádění exekučního řízení, které nejčastěji spočívaly v neopakování součinnostních úkonů směřujících k dohledání exekučně postižitelného majetku anebo v neprovádění šetření ohledně místa bydliště povinných. Exekutorská komora ČR byla vyzvána, aby k výsledkům spisové kontroly přijala příslušné závěry.

Samotná problematika hodnocení činnosti, či chceme-li nečinnosti, soudního exekutora v případě bezvýsledného průběhu exekuce není dosud v kárné judikatuře řešena, proto Vám přinášíme pohled předsedy Kontrolní komise Exekutorské komory na dané téma v podobě jeho vyjádření k výsledkům spisové kontroly.

(redakce)

Vážená paní předsedkyně,

jako předseda kontrolní komise Exekutorské komory ČR jsem obdržel k vyřízení Vaši zprávu o kontrole několika exekutorů ze dne 16.5.2011, v níž žádáte prezidentku Exekutorské komory ČR o sdělení, jaká opatření komora proti uvedeným exekutorům přijala a jak se závěry spisové prověrky naložila.

Rád bych Vás informoval o tom, že kontrolní komise Exekutorské komory ČR provádí kontroly jednotlivých exekutorských úřadů, a to jak dle řádného kontrolního plánu schváleného pro příslušný kalendářní rok, tak podle aktuálních potřeb na základě rozhodnutí kontrolní komise. Při těchto kontrolách se členové kontrolní komise dle čl. 10 odst. 1 stavovského předpisu EKČR ze dne 15.4.2005 zaměřují na kontrolu dodržování obecných povinností exekutora i na kontrolu jeho spisů, listin a evidenčních pomůcek. Podle uvedeného stavovského předpisu také kontrolujeme dodržování postupů při výkonu exekučního a další činnosti a prověřování délky exekučního řízení.

Kontrolní komise se při svých jednáních opakovaně zabývala otázkou, jaké jednání (nekonání) exekutora v exekučním řízení lze považovat za průtah v řízení. Podle ustanovení § 46 odst. 1 exekučního řádu (dle stavu po 1.11.2009) je soudní exekutor povinen postupovat rychle a účinně. Je však potřeba si uvědomit, že na rozdíl od soudu v řízení nalézacím, exekutor v exekučním řízení nesměřuje k vydání meritorního rozhodnutí, ale provádí předem neurčený počet úkonů a činností směřujících k realizaci exekučního titulu. Z povahy věci je zřejmé, že exekutor může činit mnoho různých úkonů a to po dlouhou dobu, aniž by naplnil smysl řízení. Jednotlivá exekuční řízení se také od sebe značně liší, ne vždy je na počátku jasné, který úkon bude

ten správný a také ne každý úkon směřující „rychle a účelně“ k provedení exekuce je přípustný (viz otázka přiměřenosti).

Nelze opominout, že podle aktuálních zkušeností zůstává cca 60% exekučních věcí nevymozených pro nedostatek majetku povinného. Přitom převládající rozhodovací praxe odvolacích soudů a Ústavního soudu ČR aktuálně trvá na názoru, že takové exekuce má exekutor činit bez odměny a hotové výdaje má hradit nemajetný povinný (byť aktuální znění ustanovení § 89 exekučního řádu výslovně stanoví, že by výdaje měl platit oprávněný a soudní výklad tak evidentně nahradil vůli zákonodárce). Dle mého osobního názoru je tedy nepřipustné nutit exekutora, aby prováděl další a další úkony v řízení, o kterém ví, že bude neúspěšné, které tedy bude provádět zadarmo a jehož náklady bude hradit ze svého. K tomu navíc přistupuje zcela aktuální rozhodnutí Ústavního soudu ČR (II. ÚS 543/11), které otevírá cestu ke zpoplatnění tzv. součinnosti, která byla dosud poskytována podle ustanovení § 34 odst. 1 exekučního řádu bezplatně.

O průtahu v řízení, se dle mého osobního názoru, jedná tehdy, pokud exekutor bezdůvodně neučiní adekvátní úkon tehdy, předepíše-li mu zákon lhůtu k jeho provedení (např. § 44 odst. 1, § 46 odst. 4, § 68 odst. 2 exekučního řádu). O průtahu v řízení se jedná také tehdy, pokud je na provedení určitého úkonu exekutora vázána činnost nebo právní postavení účastníka řízení či dalšího subjektu (např. vyzoomění o právní moci, vyzoomění katastru nemovitosti o vydražení nemovitosti, provedení deblokačních úkonů při skočení exekuce). O průtahu v řízení (škodu způsobenou exekutorem) půjde pravděpodobně také tehdy, neučiní-li exekutor potřebné úkony k zajištění známého majetku (např. nevydá či nedoručí exekuční příkaz) nebo zajištěný majetek v přiměřené době nezpeněží. Jaká doba

dohledová agenda

nedůvodné nečinnosti je průtahem, to je pochopitelně další spornou otázkou.

Podle mého názoru je také zcela zásadní, aby v řízení byli aktivní jeho účastníci. Pokud ti sami, např. po nahlédnutí do exekučního spisu či po neuspokojivé odezvě exekutora na žádost o provedení určitého úkonu, žádají prověření věci, kontrolní komise se případu věnuje. Pokud však například oprávněný podá u exekutora tisíc exekučních věcí proti nemajetným povinným, aniž by byl ochoten zaplatit zálohu na náklady exekuce či hradit tyto náklady po skončení exekuce (což je realita současného „exekučního trhu“ reagující na výše uvedené závěry soudů), pak lze stěžít po exekutorovi požadovat, aby do nekonečna prověřoval majetek povinného, nebo činil jiné formální úkony. V tomto směru lze samozřejmě zmínit, jak obtížné je ukončit exekuční řízení bez souhlasu oprávněného (dle mé skutečnosti soudy v podstatě podnětu exekutora nikdy nevyhoví). Připomínám, že exekutor, na rozdíl např. od soudce, celým svým majetkem odpovídá za škodu, kterou způsobí. Právní úprava tak dává každému možnost, aby se škody, kterou svojí nečinností exekutor způsobil, soudně vymáhal.

Jsem přesvědčen, že je úkolem Nejvyššího správního soudu najít vymezení pojmu průtahů v řízení u soudního exekutora. Pokud je mi známo, ministerstvo spravedlnosti již podalo řadu kárných žalob, v nichž vytýká exekutorům průtahy v řízení, dosud však o žádné nebylo rozhodnuto.

Chtěl bych také zdůraznit, že jak já, tak řada mých kolegů vnímáme s určitým nepochopením skutečnost, že to jsou zrovna

předsedové soudů, kteří exekutorům „vyčítají“ průtahy v řízení. Jsou to totiž právě soudy, i když jistě ne všechny, které často svojí nečinností či dlouhými průtahy zcela zásadně komplikují práci soudních exekutorů. Troufám si říct, že velkou většinu usnesení o nařízení exekuce v současné době soudy nevydávají (rozuměno nevyhotovují a nerozesílají) ve lhůtě určené v ustanovení § 44 odst. 3 exekučního řádu. Vydání celé řady usnesení pak, alespoň můj úřad, urguje dlouhé týdny a měsíce. Zcela zásadním problémem je pak neschopnost řady soudů vyznačovat v přiměřené lhůtě právní moc usnesení o nařízení exekuce či například rozhodovat v přiměřené lhůtě o návrzích na zastavení exekuce a v zákonné lhůtě o námitkách proti příkazu k úhradě nákladů exekuce. Přesto se exekutoři snaží pochopit argumenty soudů, zejména skutečnost, že exekuční agenda je enormní a možnosti odborného soudního aparátu a techniky omezené.

Vážená paní předsedkyně, je Vaším plným právem podat dle ustanovení § 117 odst. 2 písm. d), e) exekučního řádu na kteréhokoliv exekutora kárnou žalobu. Já, jako kárný žalobce komory v působnosti kontrolní komise, bych se však chtěl soustředit na jiné, dle mého názoru zásadnější problémy exekutorského stavu.

Doplňuji, že jsem připraven s Vámi telefonicky či osobně projednat jak tuto věc, tak jakékoliv další otázky související s činností soudních exekutorů.

S pozdravem,

Mgr. Michal Rudý,
předseda Kontrolní komise
Exekutorské komory ČR

Aktuální přehled podání adresovaných Exekutorské komoře ČR, jež spadající do dohledové agendy

Statistika podání	2008	2009	2010	2011*
Dotazy	233	470	1418	527
Ref	468	505	590	197
Stížnosti	130	70	8	2
Celkem	831	1045	2016	726

* za rok 2011 evidence k datu 21.4.2011

Rozdělení podání do jednotlivých kategorií:

Dotazy - podání zjevně nedůvodná, vyplývající ze skutečnosti, že se pisatel neorientuje v právních předpisech upravujících exekuční řízení

Podněty (tzv. Ref) - podání, u nichž je nutno prověřit správnost postupu exekutora, byť lze očekávat, že budou vyhodnocena jako nedůvodná; popř. je zde předpoklad, že se exekutor mohl dopustit méně závažného pochybení

Stížnosti - podání, u nichž je důvodný předpoklad, že se exekutor mohl dopustit kárného provinění

Zpráva o činnosti oddělení státního dohledu

David Hozman,
redakce časopisu

V květnu tohoto roku byla Exekutorské komoře ČR poskytnuta zpráva Ministerstva spravedlnosti ČR o dohledové činnosti nad soudními exekutory. Cílem tohoto příspěvku je reportážní formou přetlumočit nejzajímavější výstupy zprávy, dle níž ministerstvo v roce 2010 uskutečnilo celkem 24 kontrol exekutorských úřadů, přičemž dle svého prohlášení tímto tempem hodlá pokračovat i v nadcházejících letech. Z uvedeného lze jednoduchým matematickým výpočtem dospět k závěru, že při současném počtu soudních exekutorů se do pěti let „dočká“ ministerské kontroly každý exekutorský úřad.

Kontroly byly, jak se uvádí ve zprávě, zaměřeny na zákonnost, plynulost, délku řízení a dodržování kancelářského řádu. Zejména bylo sledováno dodržování povinností vyplývajících pro exekutory nově, s účinností od 1.11.2009, ze střední novely exekučního řádu (tj. předložit exekučnímu soudu k návrhu oprávněného elektronickou žádost o pověření k provedení exekuce – dodržení lhůt a odstranění vad návrhu; obligatorní náležitosti příkazu k úhradě nákladů exekuce a výzvy k dobrovolnému splnění vymáhané povinnosti; lhůty pro vyřízení návrhu na odklad, zastavení exekuce, na zrušení inhibitorií a na vyškrtnutí věci ze soupisu; dodržení zásady přiměřenosti a pořadí způsobů provádění exekuce dle § 58 e.ř.; rozvrh výtěžku dražby; dodržování lhůt pro výplatu vymožených prostředků a deblokace majetku povinných) a z novely kancelářského řádu účinné od 11.6.2010 (elektronická úřední deska, elektronické spisy, celková podoba spisů v souvislosti s jejich postupováním soudu v odvolacím a námitkovém řízení).

Nejčastějšími problematickými oblastmi byly neexistující či nefunkující elektronická úřední deska; vedení spisů v rozporu s kancelářským řádem; nedostatečné odůvodňování příkazu k úhradě nákladů exekuce; určení nákladů v nesprávné výši; absence nebo nedostatečná protokolace dražeb, soupisů movitých věcí a místních šetření; neúplnost výzvy k dobrovolnému splnění

vymáhané povinnosti; chybný postup při změně plátce mzdy povinného a nedůvodná nečinnost.

Kontroly dle zprávy ministerstva ukázaly, že soudní exekutoři zvládli novou agendu vesměs dobře, s výjimkou 4 soudních exekutorů, na které byly podány kárné žaloby, u nichž však mají vytýkané nedostatky dlouhodobý ráz a pramení dle názoru ministerstva v nedostatečném řízení úřadu, zejména nenastavení závazných vnitřních pravidel a postupů pro jednotlivé vykonávané (a často se opakující) úkony, nekvalifikovanosti zaměstnanců a absenci kontroly jejich činnosti.

Ministerstvu bylo v roce 2010 doručeno celkem 600 stížností na postup soudních exekutorů, což dle tlumočené zprávy představuje dvacetiprocentní nárůst. V uvedeném zhodnocení nárůstu počtu stížností není, a ani objektivně nemůže být, zohledněna skutečnost, že je mnohdy napadán postup soudního exekutora v řízeních nařízených v minulých letech. Pokud procentuelně vyjádříme počet stížnosti k celkovému počtu nařízených exekucí v minulém roce (701 900 exekucí) dospějeme k poměru 0,085 %, přičemž řádově každá druhá stížnost byla vyřízena poučením o zákonném postupu při provádění exekuce (tedy byla nedůvodná).

S určitou nadsázkou lze tedy říci, že půl promile nespokojených „klientů“ by patrně uvítal kdejaký obchodník, zejména pokud by při své činnosti vystupoval „v rozporu s majetkovými zájmy“ svých klientů. Nicméně ani s tímto výsledkem se nemůžeme smířit. Jak opakovaně zdůrazňuje prezidentka Exekutorské komory ČR JUDr. Jana Tvrdková, na soudní exekutory, kteří při provádění své činnosti zásadním způsobem zasahují do majetkových, ale i osobnostních práv občanů, jsou kladeny daleko vyšší morální nároky, než na ostatní pracovníky justice. Tento fakt si musí každý soudní exekutor uvědomit a chování své i svých zaměstnanců tomu přizpůsobit.

dohledová agenda

Ze zprávy je patrné, že se soustavně generuje nejvíce stížností na způsob provedení exekuce prodejem movitých věcí; na soupisy na místě, kde se povinný nezdržuje a nemá zde své věci; na soupisy věcí třetích osob a jejich úhrady za povinné, a to především u těch exekutorských úřadů, které mobiliární exekuce provádějí běžně a často. Zvláště u těchto typů stížností má ministerstvo omezené prostředky ke zjištění skutkového stavu – může totiž vedle vylíčení věci stěžovatelem vycházet pouze z vyjádření exekutora či jeho zaměstnance a ze spisového materiálu, příp. záznamu (obrazově zvukového), byl-li pořízen. Právě z důvodu požadavku na co nejpodrobnější zachycení průběhu soupisu věcí nutno trvat na odpovídající protokolaci.

Aby nedocházelo k neoprávněným soupisům věcí třetích osob, je exekutorům připomínán § 51 jednacího řádu pro okresní a krajské soudy a kontrolováno (z omezených pramenů uvedených výše) jeho dodržování – soupis se neprovede, je-li na místě nepochybně prokázáno, že věci nepatří povinnému. Rovněž je zkoumáno oprávnění exekutora provést soupis na daném místě, pokud jde o prostor ve vlastnictví jiné osoby.

Častým důvodem stížností zůstává, stejně jako v minulých letech, postižení bankovního účtu, na nějž je povinnému poukazována mzda či jiný obdobný příjem, mnohdy již také po provedení exekučních srážek. Ze stížností podaných ministerstvu vyplývá, že povinným není vždy známa možnost výběru částky odpovídající dvojnásobku životního minima jednotlivce z účtu. V souvislosti s novým institutem exekutorského zástavního práva není, jak vyplývá z obdržených stížností, povinným ani jejich zástupcům z řad advokátů často známa skutečnost, že u tohoto způsobu vedení exekuce se z jeho povahy jakožto institutu zajišťovacího nehodnotí přiměřenost a nemůže být tedy ani předmětem přezkumu a důvodem zastavení exekuce.

Na základě prošetření podaných stížností, jež ministerstvo obdrželo v minulém roce, bylo podáno celkem 13 kárných žalob, ve 40 případech bylo pochybení soudním exekutorům vytknuto. První, a nutno dodat zajímavé, rozhodnutí vzešlé z kárné pravomoci ministra spravedlnosti Vám přinášíme již v tomto čísle časopisu (rozhodnutí Nejvyššího správního soudu č.j. 14 Kse 6/2010-181 ze dne 14.2.2011), bližší v rubrice judikatura.

Přehled nařízených exekucí, počet stížností podaných Ministerstvu spravedlnosti a výsledků jejich vyřízení a počet kontrol exekutorských úřadů provedených Ministerstvem spravedlnosti v letech 2003 až 2010 je patrný z následující tabulky:

	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003
nařízené exekuce (Nc/Exe)	701 900	678 049	571 682	440 192	333 166	258 253	208 225	116 323
	(+ 3,5%)*	(+ 19%)*	(+ 30%)*	(+ 32%)	(+ 29%)*	(+ 24%)*	(+ 79%)*	
počet stížností na soudní exekutory	600	499	412	287	153	201	124	67
	(+ 20%)*	(+ 21%)*	(+ 44%)*	(+ 88%)*	(- 24%)*	(+ 62%)*	(+ 85%)*	
stížnosti vyřízené poučením	278	131	137	**	**	**	**	**
	(46%)*	(26%)*	(33%)*					
stížnosti vyřízené prošetřením	322	368	275	**	**	**	**	**
	(54%)*	(74%)*	(67%)*					
počet provedených kontrol exekutorských úřadů	24	24	8	-	-	-	-	-
* meziroční nárůst/pokles								
** nesledováno								
*** procentní poměr stížností vyřízených poučením/prošetřením								

Ohlasy na seminář o správném nakládání s elektronickými dokumenty

Mgr. Petr Moucha,
právník, sdružení HEXAGON

a

Mgr. Petr Moucha,
IT specialista; sdružení HEXAGON

Exekutorská komora České republiky uspořádala na konci května v Praze a v Brně pro soudní exekutory a jejich zaměstnance semináře na téma správné nakládání s elektronickými dokumenty a vedení spisové služby v době elektronické komunikace. Obsahem seminářů byla problematika vedení spisové služby u orgánů veřejné moci dle zákona o archivnictví a spisové službě, a to ve srovnání s úpravou vedení spisů dle novelizovaného Kancelářského řádu, dále problematika elektronických spisů, výstupních datových formátů a problematika zaručených elektronických podpisů a kvalifikovaných časových razítek. K posledně uvedenému tématu nejčastěji směřovaly dotazy účastníků seminářů. Odpovědi na některé z dotazů zde uvádíme.

Je již v platnosti Národní standard pro elektronické systémy spisové služby?

Národní standard pro elektronické systémy spisové služby je v platnosti, ten stávající nabyl účinnosti dne 1.1.2011. Jedná se o dokument, který vychází z evropské specifikace „Modelové požadavky pro správu dokumentů v digitální podobě“ a stanoví v minimálním rozsahu požadavky na funkce elektronické spisové služby, a to v členění povinné a doporučené. Národní standard je určen veřejnoprávními původci, kteří jsou povinni vést elektronické spisové služby a určitě i obchodním společnostem zabývajících se elektronickými systémy vedení spisových služeb. Dokument je jistě dobrým vodítkem i pro subjekty, jenž povinnost vést spisovou službu v elektronické podobě v elektronických systémech spisové služby nemají. Národní standard naleznete ve Věstníku Ministerstva vnitra, v částce 101/2010.

Vzhledem k tomu, že formát PDF zabírá hodně místa, lze ukládat elektronické dokumenty v jiném formátu než ve formátu PDF?

Pro ukládání elektronického dokumentu textové povahy je určen formát PDF/A. Jedná se o tzv. výstupní datový formát, patří mezi formáty dané vyhláškou č. 191/2009 Sb., o podrobnostech výkonu spisové služby, určené pro výstupy z elektronického systému spisové služby, ukládání dokumentů v digitální podobě v elektronické spisovně a k předávání do digitálního archivu. Z technického pohledu je tento formát vhodný i z důvodu připojování zaručených elektronických podpisů, elektronických značek, kvalifikovaných časových razítek, z důvodu případné následné konverze, dále z důvodu dlouhodobé archivace, předávání dokumentu jiným subjektům a jeho důvěryhodnosti.

Je-li poslán účastníkovi řízení elektronický dokument, musí se vytvářet e-originál, nebo jen stejnopis?

Uvedenou problematiku upravuje Stavovský předpis Kancelářský řád. Je však nutné rozlišovat, zda spisy jsou vedeny v listinné či v elektronické podobě. Jsou-li spisy vedeny v listinné podobě, dokument, který má být odeslán elektronicky, se vyhotoví i v elektronickém stejnopisu. Jsou-li spisy u soudního exekutora vedeny v elektronické podobě, pak lze vztáhnout ustanovení Kancelářského řádu o počtu prvopisů i na elektronické dokumenty a dokument tedy vytvořit v prvopisu.

Lze považovat podání obsažené v příloze e-mailové zprávy za podepsané, když e-mailová zpráva je podepsaná zaručeným elektronickým podpisem, příloha s podáním však nikoliv?

Problematiku podepsání podání je třeba posuzovat obdobně jako u listinných podání. Je-li u podání vyžadován podpis dokumentu jako projev vůle osoby činící podání, pak opatření e-mailové zprávy zaručeným elektronickým podpisem, kterou lze v tomto případě považovat za průvodní dopis, nelze považovat za podepsání dokumentu obsaženého v příloze e-mailové zprávy.

Jak označovat a evidovat podání na datových nosičích? Platí režim elektronické podatelny?

K podáním, resp. k dokumentům obdržným na datových nosičích je třeba přistupovat shodně jako k dokumentům obdržným elektronickou podatelnou. Nosič by měl být bez zbytečného odkladu předán do elektronické podatelny, kde by mělo být s dokumenty obsaženými na nosiči naloženo shodně jako s těmi dodanými přes elektronickou podatelnu.

Co je třeba pro ověření platnosti podpisu?

Podpis je možné hodnotit, pokud je k dispozici řetězec podpisového certifikátu, je třeba zjistit informaci nejen o samotném kvalifikovaném certifikátu podepisující osoby, ale i o nadřazených certifikátech certifikační autority. Dále sledujeme stav platnosti těchto certifikátů, které přirozeně expirují, nebo mohou být předčasně zneplatněny. Pokud některá z těchto informací není k dispozici, nelze ověřit platnost podpisu. Konečně sledujeme, z jakého zdroje pochází datum a čas použité při podpisu - zda se jedná o strojový čas počítače podepisující osoby, nebo zda se jedná o kvalifikované časové razítko - datum a čas dodávané akreditovanou certifikační autoritou.

Kdy je tedy podpis platný?

Pokud se původní dokument od okamžiku podepsání nezměnil a certifikáty v řetězci jsou stále platné a nebyly předčasně zneplatněny, podpis je hodnocen jako platný. Pokud k podepsání bylo využito kvalifikované časové razítko a je známa informace, že certifikáty byly v okamžiku podepsání platné, podpis je opět hodnocen jako platný.

Je možné vyhodnotit zaručený elektronický podpis jako platný i po uplynutí doby platnosti kvalifikovaného certifikátu, který byl použit pro podepsání?

Je pravda, že podpis lze technicky ověřit pouze po omezenou dobu z důvodu vypršení časové platnosti certifikátů, nebo z důvodu odvolání jejich platnosti. Pokud certifikát již není platný, je třeba prokázat, že v okamžiku podepsání byl certifikát platný a nebyl předčasně zneplatněn. Tuto informaci o zneplatnění certifikátu je povinna publikovat certifikační autorita pouze po dobu přirozené platnosti certifikátu. Okamžik podpisu důvěryhodným způsobem prokazuje pouze kvalifikované časové razítko. Existuje možnost k dokumentu doplnit veškeré potřebné informace pro hodnocení podpisu, aniž by bylo třeba čerpat data z externích zdrojů. Pokud byly k dokumentu tyto informace pro ověření podpisu doplněny již při podepsání, nebo po podepsání v rámci ověření podpisu dokud byl certifi-

kát platný, je možné v budoucnu podpis ověřit, respektive konstatovat, že podpis je platný.

Co má tedy v ideálním případě splňovat důvěryhodný elektronický dokument?

V první řadě sledujeme, zda se dokument od okamžiku podepsání nezměnil, tedy zda je to právě ten podepsaný dokument. Dále zda obsahuje platný zaručený elektronický podpis, doplněný kvalifikovaným časovým razítkem, obsahuje data pro dlouhodobé ověření bez potřeby získávat tyto informace z externích zdrojů a je ve formátu PDF/A.

Jak nejsnáze a správně ověřit platnost připojených zaručených elektronických podpisů?

Takovéto ověření může provádět automaticky správně nakonfigurovaný software již v okamžiku otevření takového dokumentu.

Mohla by certifikáty vydávat EK?

Pokud se jedná o zaručený elektronický podpis, tady není kompromisu. Je bezpodmínečně nutné, aby kvalifikovaný certifikát byl vystaven akreditovanou certifikační autoritou.

EXEKUTORSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY POŘÁDÁ

SEMINÁŘ
na téma

SPRÁVNÉ NAKLÁDÁNÍ NEJEN S ELEKTRONICKÝMI DOKUMENTY A VEDENÍ SPISOVÉ SLUŽBY V DOBĚ ELEKTRONICKÉ KOMUNIKACE

Termín a místo konání Praha: 25. května 2011, od 9.00 hod.
kinosál Všeobecné zdravotní pojišťovny pro hl. m. Prahu
Na Perštýně 6, 110 00 Praha 1

Termín a místo konání Brno: 26. května 2011, od 9.00 hod.
posluchárna č. 034, PF Masarykovy univerzity v Brně
Veveří 70, 611 80 Brno

Přednášející: Mgr. Petr Moucha, právník; sdružení HEXAGON
Jan Eftimov, IT specialista; sdružení HEXAGON

Rozsah semináře: 9.00 hod. – 14.00 hod. (v případě dotazů do 15.00 hod.)

Konference Datové schránky – rok druhý

Mgr. Petr Ustohal,
tajemník Exekutorské komory České republiky

Dne 18. 5. 2011 se v Aquapalace hotelu v Praze Čestlicích, konala již tradiční, v pořadí čtvrtá konference s názvem „Datové schránky“. Za širokého zájmu odborné veřejnosti (cca 400 účastníků) se věnovala druhému roku fungování datových schránek, jakož i očekávaným změnám v oblasti e-Governmentu.

Mezi přednášejícími byla řada odborníků z oblasti e-Governmentu, zástupců státní správy a profesní samosprávy, dodavatelů SW pro datové schránky a elektronické spisovny. Příkladem uvedme Mgr. Zdeňka Zajíčka, náměstka ministra financí ČR, Ing. Jaroslava Krupku, předsedu podvýboru pro veřejnou správu a informační systémy PSP ČR, Mgr. Františka Korbela, PhD., místopředsedu Legislativní rady vlády a náměstka ministra spravedlnosti, prof. Ing. Vladimíra Smejkal, CSc. LL.M., soudního znalce v oboru a člena Legislativní rady vlády nebo advokáta JUDr. Tomáše Sokola.

Většina příspěvků alespoň okrajově zhodnotila dosavadní vývoj datových schránek a v zásadě se shodla na tom, že ačkoliv politika e-Governmentu jako celek stagnuje, právě datové schránky prokázaly svoji životaschopnost a užitečnost. Stačí zmínit něco málo statistik. Za zhruba 1,5 roku bylo v České republice odesláno cca 42 mil. datových zpráv. V současné době je aktivních cca 430 000 datových schránek, z toho 8500 je datovou schránkou typu „Orgán veřejné moci“ (dále jen OVM). Datové schránky jednoznačně zlepšily úspěšnost doručování. Úspěšnost standardního listinného doručování se pohybuje na úrovni cca 50%, zatímco úspěšnost doručování do datových schránek se pohybuje na cca 96,8% (doručeno přihlášením se do datové schránky). Zbývajících cca 3,2% datových zpráv byly doručeny fikcí. Nedoručené datové zprávy představují v celkovém objemu cca 0,0001% podíl. Suma datových zpráv odeslaných OVM činí cca 92% z celkového počtu.

Zjevnou výhodou datových schránek je rovněž zvýšení bezpečnosti internetové komunikace, protože datové schránky, na rozdíl od běžné mailové komunikace, nepředstavují otevřený internetový protokol. Uživatelé datových schránek současně tendují k vyššímu využívání elektronického spisu a nepřímo tak tedy posouvají kupředu celý proces elektronizace právního prostředí.

Je na místě zmínit, že vůdčí silou ve využívání datových schránek jsou právě soudní exekutoři, ať již po kvantitativní stránce, nebo po stránce řešení aktuálních problémů. Po pravdě řečeno – část příspěvků, komentující možné problémy při využívání datových schránek mi připomněla listopad roku 2009, kdy byli soudní exekutoři nuceni řešit (a vyřešit) problémy, které zbytek právní společnosti pomalu začíná vnímat teprve nyní. Překvapené názory některých účastníků na omezenou velikost datové zprávy nebo na možné doručování nesprávně osobě (při záměně jména a příjmení) si tedy dovoluji nekomentovat – v případě soudních exekutorů by to bylo nošení pověstného dříví do lesa. Opět tedy něco ke statistikám. V srpnu 2010, kdy Komora bojovala proti zpoplatnění datových zpráv, evidovalo MV cca 10 mil. odeslaných datových zpráv, přičemž cca 8,1 mil. zpráv bylo odesláno soudními exekutory. V současné době chybí ministerstvu přesná statistika, nicméně soudní exekutoři byli jednoznačně zmíněni jako skupina, která odeslala většinu datových zpráv. V obecné poloze tedy možno konstatovat, že právě soudní exekutoři nesou v současné době prapor elektronizace právního prostřední kupředu... bohužel jako jedni z mála.

Pokud odhlédneme od datových schránek, zaznělo na konferenci opakovaně, že politika e-Governmentu je v současné době odsunuta na vedlejší kolej. Její opomíjení začalo s nástupem úřednické Fischerovy vlády a ani vláda současná nevěnuje e-Governmentu tolik pozornosti, kolik by si zasluhoval. Důvody zmínil prof. Smejkal dva: peníze a nízká aktivita MV. V současné době chybí v České republice (oproti původním předpokladům) základní registry, elektronický občanský průkaz, komplexní řešení elektronických spisů, elektronické volby a nezbytná revize zákona o elektronickém podpisu. E-Government se tak omezil pouze na datové schránky a autorizovanou konverzi – s ohledem na priority stávajícího parlamentu však zřejmě můžeme být rádi i za tohle.

Z praktického hlediska by měly být řešeny především problémy s dlouhodobou absencí úložiště dokumentů z datových schránek, když datové schránky dokážou uchovat dokument pouze po dobu 3 měsíců, jakož i prokazování pravosti dokumentů po delším časovém úseku. Datový trezor České pošty byl v tomto

zprávy z Komory

ohledu zbytečným a neužitečným pokusem. Část subjektů řeší tento problém vlastní aktivitou – naprosto však chybí obecně využitelná a státem posvěcená alternativa. Obecně známým problémem je rovněž nadbytečné konvertování dokumentů z elektronické formy do formy listinné, se kterou se můžeme setkat především na soudech a ministerstvech – díky technické nepřipravenosti některých subjektů tak dochází k částečné devalvaci autorizované konverze.

Co nás čeká v nejbližší době na scéně datových schránek?

Novinky zřejmě nebudou praktickým řešením nejčastějších problémů – to bychom čekali opravdu mnoho – Ministerstvo vnitra spíše plánuje obecné systémové kroky, které by měly sjednotit stávající produkty e-Governmentu. V nejbližší době by mělo dojít především ke sloučení Informačního systému datových schránek a transakční části portálu veřejné správy. V průběhu června vznikne nový „Portál datových schránek“, který se od stávajícího bude odlišovat vzhledem a některými funkcionalitami – např. začleněním elektronických formulářů. Dojde rovněž ke konsolidaci informací o orgánech veřejné moci, a to sloučením údajů z portálů ePUSA, Czechpoint a Datové schránky. Nově vzniklý portál ponese název „Seznam OVM“ a pro Komoru bude představovat další databázi, vůči které bude mít Komora informační povinnost. Seznam OVM měl startovat 15. 5. 2011, nicméně pro zdržení s realizací byl start portálu změněn na červen tohoto roku. Jisté konkrétní úspěchy můžeme už nyní pozorovat v už-

vatelském prostředí aplikace datových schránek a s povděkem jsem kvitoval snahu MV pokračovat v nastartovaných úpravách.

Snad pozitivní zprávou jsou probíhající jednání mezi Ministerstvem vnitra a Českou poštou o dalším snižování ceny datové zprávy, případně o zavedení paušálu za servis datových schránek. Doufejme, že tato aktivita zabrání opakování ataku Ministerstva financí na bezplatnost datových zpráv, tak jako tomu bylo v srpnu loňského roku.

Za zajímavost považuji rovněž zvažování zavedení nového typu elektronicky zaručeného podpisu – konkrétně podpisu založeného na jednofaktorové autentizaci na bázi dynamického biometrického podpisu, kdy autentičnost podpisu odesílatele je kontrolována na základě individuálních prvků, jako je např. čas podpisu, tlak na speciální pero a tlakovou podložku, velikost podpisu, rychlost, zrychlení a zpomalení v různých fázích podpisu apod. Uvedený typ podpisu představuje z hlediska bezpečnosti vyšší level oproti stávajícím formám – z hlediska využitelnosti však pokulhává pro (ne)možné podepisování více dokumentů současně.

Přestože konference představovala pouze platformu pro shrnutí stávajících problémů datových schránek a e-Governmentu (které navíc soudní exekutoři znají daleko lépe než ostatní), považuji ji za přínosnou z hlediska avizovaných změn v této oblasti, jakož i z hlediska možné výměny názorů a způsobů řešení notoricky známých otázek.

zdroj: archiv redakce

Přehled rozhodnutí v exekučních věcech

rubriku připravila

Mgr. Vladimíra Medková,

exekutorská koncipientka JUDr. Soni Karasové, Exekutorský úřad Liberec

1.

poskytnutí součinnosti soudnímu exekutorovi

a.

usnesení Městského soudu v Praze č.j. 16 Co 1/2011-268 ze dne 17.1.2011

k § 33 odst. 4 e.ř.

Ustanovení § 33 a 34 ex. řádu je nutno vykládat tak, aby odpovídala účelu exekučního řízení, jímž je uspokojení nároku oprávněné osoby z majetku povinného (§1 odst. 2 ex. řádu). Byť nejsou leasingové společnosti výslovně vyjmenovány v § 33 odst. 4 ex. řádu, jedná se o právnické osoby mající informace o majetku, který se při řádném běhu věcí stane v okamžiku stanoveném v leasingové smlouvě majetkem povinného. Leasingové společnosti mají povinnost poskytnout exekutorovi údaje o probíhajícím finančním leasingu včetně informací o tom, kdy byla leasingová smlouva s povinným uzavřena, kdy a v jaké výši složil povinný akontaci, jaké jsou výše leasingových splátek a kdy dojde k předpokládanému ukončení leasingu a povinný se stane vlastníkem předmětu nájmu.

b.

nález Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 543/11 ze dne 11.5.2011

k § 34 odst. 1 e.ř.

Dospěl-li soudní exekutor v odůvodnění napadených rozhodnutí k závěru, že stěžovatelka řádně nespecifikovala jí vynaložené věcné náklady, je nutno dodat, že o možnosti a o způsobu jejich uplatnění měla být ze strany soudního exekutora poučena již ve výzvě k poskytnutí součinnosti (srov. ust. § 128 o.s.ř. ve spojení s ust. § 139 odst. 3 in fine o.s.ř.), případně měla být ze strany soudního exekutora vyzvána k jejich řádné specifikaci (srov. ust. § 43 odst. 1 o.s.ř.).

Pokud tak soudní exekutor neučinil, když je zjevné, že stěžovatelce věcné náklady vznikly (minimálně poštovné), byť většinu jí uplatněných položek nelze v souladu s konstantní judikaturou a doktrínou (viz např. Bureš, J., Drápal, L. Krčmář, Z. a kol.:

Občanský soudní řád. Komentář. I. Díl. 7. vydání. Praha 2006, s. 630-631) považovat za hotové výdaje, přičemž je třeba **důrazně odmítnout možnost stěžovatelky si jejich výši jednostranně stanovit vlastním Sazebníkem**, porušil základní právo stěžovatelky na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny [bod 16 a 17, přiměřeně srov. nález sp. zn. III. ÚS 411/05 ze dne 30. 11. 2006 (N 214/43 SbNU 389)]. Ostatně sama stěžovatelka v ústavní stížnosti uvedla, že vyřizuje v průměru 1 128 000 žádostí o součinnost ročně, přičemž své celkové náklady na vyhovění vyčíslila přibližně 18 800 000,-Kč ročně (bod 3), což představuje částku necelých 17,- Kč na jednu vyřízenou žádost o součinnost, nikoli 200,- Kč jak nárokuje v předmetné věci, a to bez zohlednění jejich hromadného odesílání.

Za této situace se nejvíce jako nepřiměřené, aby hotové výdaje v řádu desetikorun hradil bance jako osobě poskytující součinnost sám exekutor (z paušálu ve výši 3.500,-Kč dle ust. § 13 exekučního tarifu), čímž je šetřen i názor Nejvyššího soudu (stanovisko Nejvyššího soudu sp. zn. Cpjn 200/2006 ze dne 15. 2. 2006), když je pouze dovyložen v tom směru, že soudní exekutor, vykonávající moc na něj státem delegovanou, je z ní rovněž vázán povinností k úhradě hotových výdajů za poskytnutí součinnosti ze strany bank. Takto vyložená povinnost soudního exekutora není nepřiměřená vzhledem k výši paušálu, přičemž demonstrativní výčet úkonů, na jejichž úhradu je paušál určen, tomuto výkladu nebrání.

2.

exekuční postih společného jmění manželů

a.

rozhodnutí Nejvyššího správního soudu č.j. 14 Kse 6/2010-181 ze dne 14.2.2011

k § 42 e.ř. a § 267 o.s.ř.

Nezjišťoval-li exekutor před vydáním exekučního příkazu, zda vymáhaná pohledávka vznikla před uzavřením manželství, nezakládá jeho postup kárné provinění, neboť vznik pohledávky za trvání manželství, tj. splnění podmínky nezbytné pro použití majetku tvořícího společné jmění manželů, se při vydání exekučního

příkazu nezjišťuje. Obranu, že vymáhaná pohledávka nesmí být uspokojena z majetku, který se považuje za součást společného jmění manželů, například proto, že vznikla povinnému před uzavřením manželství nebo po jeho rozvodu, lze uplatnit pouze způsobem uvedeným v § 267 o.s.ř., tj. tzv. vylučovací žalobou.

k § 320 o.s.ř.

Vydá-li soudní exekutor exekuční příkaz na provedení exekuce postižením jiných majetkových práv podle § 320 o.s.ř., konkrétně práva povinného na finanční prostředky vyplacené z účtu manžela povinného, a současně příkáže peněžnímu ústavu, aby z účtu manžela povinného nevyplácel peněžní prostředky, neprováděl na ně započtení a ani jinak s nimi nenakládal, tento účet blokoval, a poté provedl exekuci odepsáním vymáhané pohledávky a jejího příslušenství, dopouští se závažného porušení povinností uvedených v § 320 o.s.ř., neboť arrestatorium a další postup uplatnil ve vztahu k subjektu, vůči němuž oprávněnému úkojně právo nemohlo vzniknout. Současně nepřípustně (v rozporu s článkem 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod) omezil majetek dlužníka povinného, ačkoliv je pouze na tomto poddlužníku, aby posoudil, zda podle jemu doručeného exekučního příkazu může být exekuce vůbec provedena.

b.

rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 2610/2009 ze dne 30.3.2011

k § 42 odst. 2 e.ř. a § 267 odst. 2 o.s.ř.

Názor odvolacího soudu, že „v souvislosti se zúžením společného jmění manželů se vypořádání neprovádí, neboť v daném okamžiku pro to nejsou zákonné předpoklady“, je nesprávný a je v rozporu s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu. Ta dovodila, že došlo-li rozsudkem soudu podle § 148 odst. 1 obč. zák. nebo podle

§ 148 odst. 2 obč. zák. k zúžení společného jmění manželů až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti, došlo současně k zániku společného jmění manželů k ostatním věcem, které netvoří vybavení společné domácnosti (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2002, sp. zn. 22 Cdo 1476/2000). Věci, které byly takto ze společného jmění manželů vyloučeny, podléhají podle § 149 odst. 4 obč. zák. vypořádání jako v případě zániku společného jmění manželů.

K vydobytí závazku, který vznikl za trvání manželství jen jednomu z manželů, lze nařídit výkon rozhodnutí i na majetek patřící do zaniklého společného jmění, které v době zahájení řízení o výkon nebylo vypořádáno (ať již dohodou či rozhodnutím soudu nebo na základě domněnky podle § 150 odst. 4 obč. zák.).

Pověřeným soudním exekutorem byl vydán exekuční příkaz o provedení exekuce prodejem předmětných nemovitostí po zániku manželství žalobkyně a povinného, avšak před vypořádáním jejich společného jmění manželů, vzhledem ke zjištění, že závazek povinného vůči žalovanému vznikl za trvání manželství povinného a jeho manželky (žalobkyně) před uzavřením smlouvy o zúžení společného jmění manželů, lze předmětné nemovitosti, jejichž výlučnou vlastníci se žalobkyně stala, postihnout v exekučním řízení vedeném proti jejímu bývalému manželovi.

c.

rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 432/2010 ze dne 17.02.2010

k § 42 odst. 2 e.ř. a § 267 o.s.ř.

Žaloba na vyloučení majetku z výkonu rozhodnutí nemůže být úspěšná, jestliže vymáhaná pohledávka vznikla (za trvání manželství jednomu z manželů) před uzavřením smlouvy o zúžení

Redakce se ještě krátce vrací k minulému tématu rubriky judikatura, jenž se zabýval přezkumem rozhodčích nálezů.

Nejvyšší soud ČR potvrdil rozhodnutím velkého senátu (**usnesení sp. zn. 31 Cdo 1945/2010 ze dne 11.5.2011**) stanovisko dříve vyjádřené rozhodnutím Vrchního soudu v Praze (usnesení sp. zn. 12 Cmo 496/2008 ze dne 28.5.2009):

„Pokud rozhodčí smlouva neobsahuje přímé určení rozhodce ad hoc (pro tento konkrétní případ), respektive konkrétní způsob jeho určení, ale v této souvislosti jen odkazuje na rozhodčí řád vydaný právníkem osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, pak je taková rozhodčí smlou-

va neplatná pro obcházení zákona, a to podle § 39 obč. zákona. Pomocí zásady smluvní autonomie není možno negovat zákonu odporující ujednání rozhodčí doložky, u níž lze dovozovat v zásadě zřetelnou snahu poškodit „slabšího“ účastníka závazkového vztahu. Demokratický a právní stát totiž nemůže rezignovat na ochranu práv a oprávněných zájmů, které by mohly být ohroženy v řízení alternativním k soudnímu.“

Prvotní reakcí exekučních soudů je požadavek na předkládání rozhodčí smlouvy spolu s rozhodčím nálezem. Lze se tak dočkat zamítání návrhů nařízených na podkladě rozhodčích nálezů pro nedostatek pravomoci rozhodce tam, kde rozhodčí smlouva či doložka nebyla platně sjednána.

zákonem stanoveného rozsahu společného jmění manželů (rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 7. 2004, sp. zn. 20 Cdo 1389/2003).

Tyto závěry se analogicky uplatní i v případě, že o zúžení společného jmění manželů až na věci tvořící obvyklé vybavení domácnosti rozhodl pravomocným rozsudkem soud podle § 148 odst. 1, 2 obč. zák., a to vzhledem k tomu, že rozhodnutí soudu o zúžení společného jmění manželů ve svých důsledcích nahrazuje smlouvu manželů, kterou by mohli uzavřít podle § 143a odst. 1 obč. zák.

d.
rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 2031/2009 ze dne 26.04.2011

k § 42 odst. 2 e.ř.

Jestliže společné jmění žalobkyně a jejího manžela bylo zúženo tak, že výlučnou vlastnící předmětných nemovitostí, které nabyly za trvání manželství, se stala žalobkyně, a současně bylo vypořádáno tak, že manželovi žalobkyně se nedostalo ničeho, a jestliže závazek vymáhaný v exekučním řízení vznikl manželovi žalobkyně dnem splatnosti směnky¹ po uzavření smlouvy o zúžení SJM (a vypořádání SJM), nelze předmětné nemovitosti, jejichž výlučnou vlastnící se žalobkyně stala, postihnout v exekučním řízení vedeném proti jejímu manželovi. Žalobkyni svědčí ve smyslu § 267 odst. 1 o. s. ř. právo k majetku, které nepřipouští výkon rozhodnutí (exekuci).

3. nařízení exekuce

a.
usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 494/2011 ze dne 26.4.2011

k § 44 odst. 7 e.ř.

Námítky povinné, že před zahájením nalézacího řízení, byl na její majetek prohlášen konkurs, že oprávněný měl svoji pohledávku přihlásit do konkursního řízení a že žaloba měla být podána proti „konkursnímu správci“, který byl ve sporu pasivně věcně legitimován, jsou sice správné, byly však uplatnitelné v nalézacím

řízení, nikoliv v řízení o nařízení exekuce. Skutečnost, že oprávněný (žalobce) svou pohledávku nepřihlásil ve smyslu § 20 ZKV do konkursu vedeného na majetek povinné, se mohla projevit dvojím způsobem: jednak vyloučením žalobce z uspokojení v konkursu, jednak zamítnutím žaloby pro nedostatek pasivní věcné legitimace povinné (k čemuž ovšem v daném případě nedošlo).

b.
rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 31 Cdo 4545/2008 ze dne 9.3.2011²

k § 44a odst. 1 e.ř.

Není žádného důvodu se domnívat, že by sankcí absolutní neplatnosti měly být postiženy dispozice povinného s majetkem podléhajícím účinkům nařízené exekuce, jestliže usnesení o nařízení exekuce (vůbec) nenabýlo právní moci (např. proto, že oprávněný vzal po nepravomocném nařízení exekuce svůj návrh zpět nebo proto, že povinný uspěl s důvodným odvoláním proti usnesení o nařízení exekuce).

Stejně tak platí, že není žádného důvodu pojit s příslušným úkonem povinného, porušujícím v době, kdy byl učiněn, generální inhibitorium, sankci absolutní neplatnosti i poté, co po pravomocném nařízení exekuce proběhne exekuce (v závislosti na podobě exekučních příkazů vydaných soudním exekutorem) úspěšně (vymožením pohledávky oprávněného) způsobem nepostihujícím majetek, jehož se předmětný právní úkon týkal, nebo jestliže následně (i po porušení zákazu formulovaného generálním inhibitorem) došlo k zastavení exekuce (§ 55 exekučního řádu ve spojení s § 268 odst. 1 písm. c/ nebo h/ o. s. ř.) proto, že povinný po pravomocném nařízení exekuce uspokojil oprávněného mimo exekuci (jinak řečeno, dojde-li k zastavení exekuce, aniž byl exekucí postižen majetek s nímž povinný nakládal v rozporu s generálním inhibitorem, považují se úkony, jimiž povinný s tímto majetkem nakládal za trvání exekuce, za platné).

Je tomu tak proto, že tzv. generální inhibitorium slouží (v mezích zahájeného exekučního řízení) k ochraně oprávněného a přihlášených věřitelů a uplatní se tedy jen při prosazování této ochrany (je-li porušením zákazu zmařen účel exekuce na úkor osob zákazem chráněných).

¹ rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. 9 Cmo 274/2004 ze dne 18. října 2004, uveřejněném pod číslem 71/2005 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek: „Je-li v dohodě o vyplnění blankosměnky smlouveno právo majitele bez dalšího vyplnit datum splatnosti, má majitel blankosměnky právo doplnit do blankosměnky jakékoliv datum splatnosti. Jedná-li se o zajišťovací směnku, nesmí vyplněné datum předcházet datu splatnosti zajišťovaného dluhu.“

² rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia

4. zastavení exekuce

a.

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 4376/2010 ze dne 6.1.2011

k § 55 odst. 5 e.ř. a § 268 odst. 1 písm. e) o.s.ř.

Podstatou institutu zálohy na náklady exekuce je zajištění prostředků pro **následné vedení** exekuce, resp. úkony exekutora, vedoucí k jejímu **úspěšnému ukončení**; za tímto účelem je exekutor oprávněn požadovat na oprávněném v rámci exekučního řízení zaplacení zálohy, jejíž výši a lhůtu k úhradě si určuje sám (§ 12 odst. 1 vyhlášky č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem, ve znění účinném od 1. 11. 2009). Za situace, kdy z obsahu spisu nevyplývá, že by exekutor pro oprávněnou něco vymohl, nemůže vést nesložení zálohy k zastavení exekuce, je-li dán zjevně jiný důvod, pro který lze exekuci zastavit (nemajetnost povinné osoby).

b.

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 2208/2009 ze dne 14.4.2011

k § 55a e.ř.

V případě, kdy exekuční soud dospěje k závěru, že nelze zastavit exekuci proto, že nebyly zaplacený náklady exekuce, a účastník se zastavení exekuce i v tomto rozsahu domáhá, je třeba o jeho návrhu rozhodnout a v tomto rozsahu **návrh na zastavení exekuce zamítnout**.

c.

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 156/2009 ze dne 17. srpna 2010

k § 268 odst. 4 o.s.ř.

Uvedl-li soud prvního stupně ve výroku svého rozhodnutí, co bude po částečném zastavení exekuce nadále jejím předmětem, pak toto jeho konstatování nemá povahu výroku, a proto nemohlo být předmětem přezkumu odvolacího soudu.

5. náklady exekuce

a.

usnesení Krajského soudu v Hradci Králové č.j. 24 Co 228/2010-168 ze dne 13.5.2010

k § 337c o.s.ř.

O nákladech exekuce vzniklých v souvislosti s prodejem nemovitostí se rozhoduje výlučně v rozvrhovém usnesení a nikoliv v exekučním příkazu k úhradě nákladů exekuce (který netvoří a nemůže tvořit překážku věci rozsouzené pro rozhodnutí o nákladech exekuce v rozvrhovém usnesení).

Výše nákladů exekuce vzniklých v souvislosti s prodejem nemovitostí se co do odměny exekutora určuje podle § 5 odst. 3 vyhl. č. 330/2001 Sb., tj. výše odměny se stanoví ze všech pohledávek, které byly v rozvrhovém usnesení uspokojeny, resp. z jejich uspokojených částí. Nelze tedy o nákladech exekuce u prodeje nemovitostí předem rozhodnout exekučním příkazem, neboť není jistota o tom, jaké pohledávky budou v rozvrhovém usnesení uspokojeny a v jaké výši. V rozvrhu lze upokojit právě náklady exekuce spojené s prodejem nemovitostí. Výjimkou je toliko uspokojení hotových výdajů exekutora, které lze v rozvrhovém usnesení upokojit i pokud vznikly při provádění jiných způsobů exekuce a nebyly v rámci nich uspokojeny.

b.

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 1928/2009 ze dne 24.3.2011

k § 337c o.s.ř.

Exekuční řízení realizované na základě usnesení soudu o nařízení exekuce, vydaného před účinností zákona č. 347/2007 Sb. (před 1.1.2008) je třeba posoudit podle exekučního řádu ve znění účinném do 31.12.2007. Závěr odvolacího soudu, že v projednávané věci je třeba aplikovat § 68 zákona č. 120/2001 Sb. již ve znění zákona č. 347/2007 Sb., je tedy nesprávný.

6. odpovědnost za škodu

a.

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 3079/2009 ze dne 6.4.2011

k § 36 odst. 3 e.ř. a § 13 zákona č. 82/1998 Sb.

Nastala-li skutečnost, s níž právní předpisy spojují přechod nebo převod práva či povinnosti, ještě před datem vydání exekučního titulu, měla být tato okolnost zohledněna v řízení, které vydání exekučního titulu předcházelo, a nelze ji zhojit v exekučním řízení prostřednictvím § 36 odst. 3 exekučního řádu. Tam, kde se dovozuje škoda ve výši pohledávky uplatněné v soudním řízení postiženém průtahy s odůvodněním, že dlužník se stal insolventním, vzniká poškozenému nárok na její náhradu pouze tehdy, jestliže bylo prokázáno, že jednak pohledávka za dlužníkem skutečně měl a jednak že by v případě věcného rozhodnutí se svým nárokem uspěl.

b.

rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 3928/2008 ze dne 3.3.2011

k § 13 zákona č. 82/1998 Sb.

Ke vzniku škody nesprávným úředním postupem může dojít mimo jiné i tehdy, jestliže včasné nevydání rozhodnutí mělo dopad do majetkové sféry účastníka, tedy jestliže průtahy v řízení byly příčinou škody spočívající v tom, že pohledávka nebyla dlužníkem uspokojena. Za škodu je v souladu s ustáleným výkladem § 442 obč. zák. považována újma v majetkové sféře poškozeného (spočívající ve zmenšení jeho majetkového stavu) objektivně vyjádřitelná všeobecným ekvivalentem, tj. penězi. **Došlo-li k úbytku v majetkové sféře dovolatele vynaložením nákladů na exekuční řízení, který by nenastal v případě, že by nevčasným rozhodnutím nebylo zmařeno uspokojení pohledávky z majetku povinného, jenž by současně nesl i náklady exekuce** (srov. § 87 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti), **nelze vyloučit, že takto vzniklá újma je rovněž součástí nároku na náhradu škody vzniklé nesprávným úředním postupem v původním řízení.**

c.

rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 25 Cdo 4802/2008 ze dne 30.11.2010

k § 46 a 47 e.ř. a § 13 zákona č. 82/1998 Sb.

Exekutor vydá exekuční příkaz poté, co mu bylo doručeno usnesení o nařízení exekuce a poté, co posoudí, jakým způsobem bude exekuce provedena (§ 47 odst. 1, věta první, e.ř.). S vydáním exekučního příkazu jsou spojena (vedle uložení konkrétních příkazů, zákazů a výzev povinném a dotčeným osobám) významná dispoziční omezení povinného (srov. § 47 odst. 4

e.ř.), která se předtím neuplatní. V praxi je proto pravidlem, že exekutor vydá exekuční příkaz, jakmile mu bude doručeno usnesení o nařízení exekuce, tedy ještě předtím, než toto usnesení nabude právní moci.

Z ust. § 47 odst. 2 e.ř. vyplývá, že provést exekuci, tj. plnění získané od povinného předat či vyplatit oprávněnému, je exekutor oprávněn až poté, co usnesení o nařízení exekuce nabude právní moci. Do té doby může podnikat kroky v rámci exekučního řízení, může od povinného přijmout plnění podle exekučního titulu, nikoliv však provést exekuci, tj. plnění předat či vyplatit oprávněnému.

Otázka okamžiku, v němž je splněn dluh povinného, který v rámci exekuce plnil soudnímu exekutorovi, je řešena v rozhodnutí uveřejněném pod R 66/2007 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek se závěrem: jestliže dlužník zaplatil v rámci exekučního řízení do rukou soudního exekutora část dluhu, nemá věřitel právo na úroky z prodlení ze zaplacené částky. Tento závěr vychází z úvahy, že prodlení exekutora s předáním částky, kterou přijal od povinného, oprávněnému je věcí vnitřního vztahu mezi nimi a nemůže jít k tíži povinného, který dluh splnil. Pokud dlužník v rámci exekuce učinil jednostranný právní úkon, kterým poskytl věřiteli předmět plnění s úmyslem splnit svůj dluh, a exekutor plnění přijal jako osoba oprávněná plnění jménem věřitele přijmout, jeho dluh v rozsahu poskytnutého plnění zanikl. Závěr, že platba povinného exekutorovi je plněním vymáhané pohledávky s tím důsledkem, že zaplacením dluhu na účet exekutora dluh povinného vůči oprávněnému zaniká, se však uplatní toliko za situace, že se tak stalo v rámci pravomocně nařízené exekuce.

V době před právní mocí usnesení o nařízení exekuce nebyla exekutorka dle § 47 odst. 2 zák. č. 120/2001 Sb. oprávněna provést exekuci, tj. vyplatit peníze oprávněnému. Jestliže v době, kdy usnesení o nařízení exekuce bylo zrušeno a na majetek povinného byl prohlášen konkurs, vydala zadržovanou peněžní částku správci konkursní podstaty, postupovala v souladu se zákonem.

7.

kárné odpovědnosti a uplatňování právního názoru soudního exekutora

rozhodnutí Nejvyššího správního soudu č.j. 14 Kse 6/2010-181 ze dne 1 4.2.2011

k § 2 e.ř.

Kárné řízení proti exekutorům se nemůže stát prostředkem sjednocování exekuční judikatury a nemůže nahrazovat věcný soud-

ní přezkum rozhodnutí exekutorů, k němuž jsou příslušné soudy v jiném řízení, a to na základě systému opravných prostředků, které upravuje jak exekuční řád, tak i občanský soudní řád. Nemíni rovněž soudní exekutory postihovat za jejich právní názory. Nicméně, je-li podán návrh na zahájení kárného řízení soudního exekutora, je kárný soud povinen posoudit, zda skutky, v nichž je kárné obvinění spatřováno, zakládají kárnou odpovědnost, či nikoliv. Kárný senát je přesvědčen, že soudní exekutor by měl být kárně odpovědný za své excesivní přehmaty, pod něž lze jistě podřadit porušení zřejmého a nesporného ustanovení zákona, případně jeho interpretaci naprosto extrémním a nepřijatelným způsobem.

Podle § 2 exekučního řádu vykonává exekutor exekuční činnost nezávisle, ale současně je při výkonu exekuční činnosti vázán Ústavou České republiky, zákony, jinými právními předpisy a rozhodnutími soudu vydanými v řízení o výkonu rozhodnutí a exekučním řízení. Zákon neomezuje vázanost exekutorů rozhodnutími soudu pouze na rovinu kasační. Znění citovaného ustanovení, naopak nasvědčuje vázanosti těmito rozhodnutími i v rovině precedenční. Není totiž důvodu pro to, aby soudní exekutoři, na něž stát přenesl zákonem výkon soudní moci při výkonu této činnosti, byli - na rozdíl od soudců - absolutně nezávislí, resp. vázáni pouze Ústavou, zákony a právními předpisy, zatímco soudy, které rozhodují o opravných prostředcích uplatněných účastníky řízení proti jejich postupu, by judikaturou vyšších soudů vázány byly.

8.

souběh exekuce a výkonu rozhodnutí

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 4071/2009 ze dne 5.4.2011

k § 2 písm. a) zákona č. 119/2001 Sb. a § 130 odst. 3 e.ř.

Nejvyšší soud již v usnesení sp. zn. 20 Cdo 331/2004 ze dne 21.7.2004 (ústavní stížnost proti tomuto usnesení Ústavní soud usnesením sp. zn. IV. ÚS 401/2004 ze dne 11.1.2007 odmítl), publikovaném pod číslem 2/2006 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, uzavřel, že předmětem úpravy obsažené v zákoně č. 119/2001 Sb. (**ve znění účinném do 31.10.2009**) není postup soudů v případech souběhu výkonu rozhodnutí (podle občanského soudního řádu), nařízeného a prováděného soudem, s exekucí (podle exekučního řádu), nařízenou soudem a prováděnou soudním exekutorem. K tomuto závěru se Nejvyšší soud přihlásil i ve stanovisku občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 15.2.2006, uveřejněném pod číslem 31/2006 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek. Uvedený závěr je plně použitelný i v posuzovaném případě a Nejvyšší soud nemá důvod na něm cokoli měnit.

Z právní úpravy výkonu rozhodnutí prodejem nemovitosti vyplývá, že nemůže současně probíhat více řízení o výkon rozhodnutí prodejem stejné nemovitosti. Totéž platí i pro řízení exekuční [§ 69 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů]. Má-li proto oprávněná z jiného exekučního řízení proti povinné jinou pohledávku a požaduje-li její uspokojení prodejem téže nemovitosti, může ji (a tudíž i musí) přihlásit do rozvrhu v již nařízené exekuci, týkající se prodeje této nemovitosti. Další exekuce prodejem téže nemovitosti musí být zastavena podle § 268 odst. 1 písm. h) o.s.ř. (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. dubna 2007 sp. zn. 20 Cdo 1673/2006).

Komorní listy

červen 2011, sedmé číslo
www.ekcr.cz/komorni-listy

Redakční rada

Mgr. David Hozman
Mgr. Vladimíra Medková
Mgr. Erik Smola
Mgr. Ondřej Svoboda
Mgr. Pavel Tintěra
JUDr. Jana Tvrdková
Monika Zajícová

adresa redakce

Exekutorská komora České republiky
IČ: 70940517
Komorní listy
Husova 8, 602 00 Brno

tel. kontakt: 545 212 285

fax: 545 212 305

e-mailová adresa: redakce@exekutorskakomora.cz

sazba a tisk

PRINTECO s.r.o., Brno

zdarma

náklad 700 ks

vychází čtvrtletně

datum vydání 27.6.2011

MK ČR E 19153

registrace Ministerstva kultury ČR

Komorní listy

produkuje, vydává a distribuuje
Exekutorská komora České republiky

Exekutorská komora ČR
u příležitosti 10. výročí svého založení
si Vás dovoluje pozvat
na konferenci na téma

HISTORIE EXEKUCÍ V ČESKÝCH ZEMÍCH

Konference proběhne
dne 1. listopadu 2011 od 10 hodin
v Kaiserštejnském paláci,
Malostranské náměstí 23, Praha 1

Program:

Úvodní slovo prezidentky
Exekutorské komory JUDr. Jany Tvrdkové

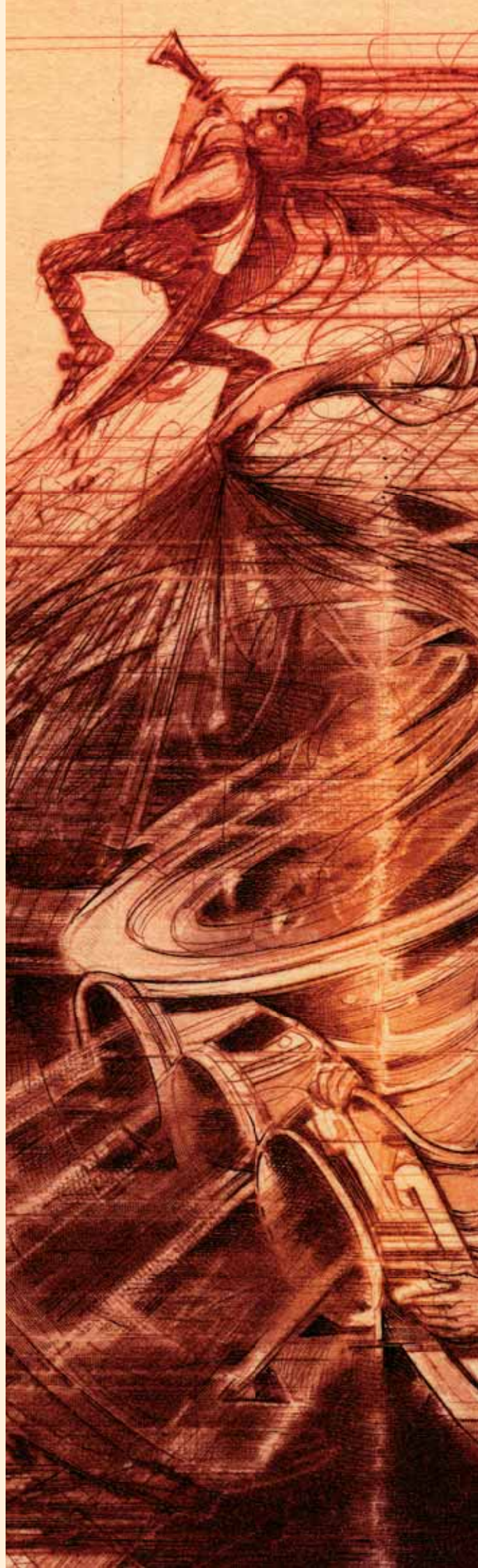
Vystoupení hostů

Exkurs do historie exekucí v českých zemích

Oběd formou bufetu

Směrování vývoje exekučního práva

Ukončení odborné části konference zhruba ve 14 hodin

Exekutorská komora
České republiky
slaví 10. výročí
svého založení